

BIBLIOTECA ...
... MINERVEI ...

GRAZIA DELEDDA

Valurile vieții

NUVELE

TRADUSE DIN ITALIENESTE DE
IZABELA SADOVEANU

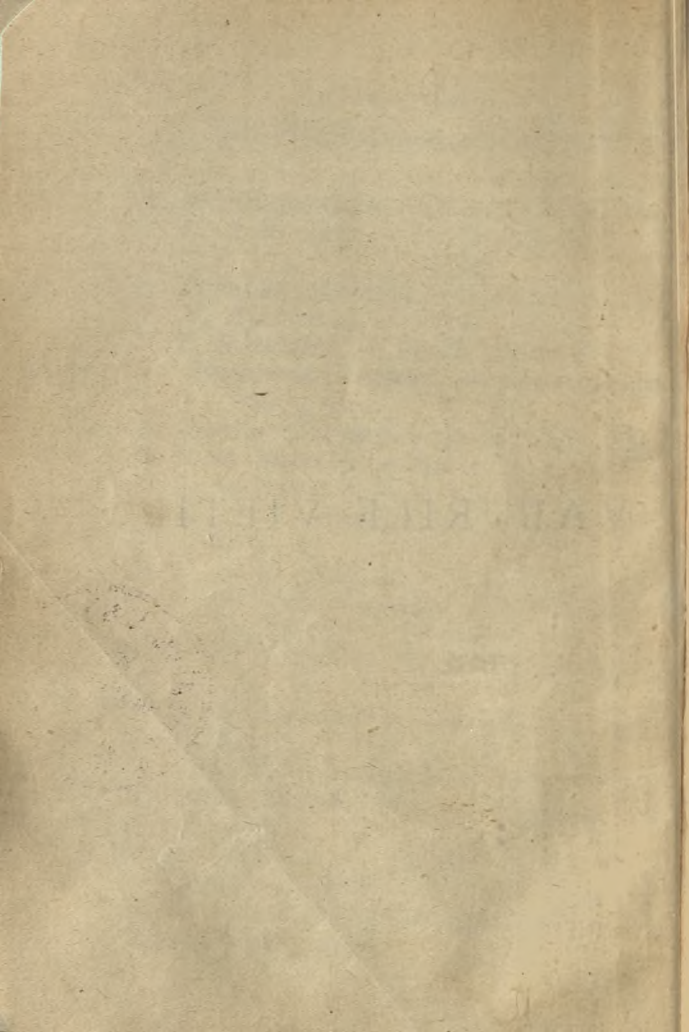
No. 23
30 BANI

Numere apărute
din Biblioteca „Minervei“

1. *M. Sadoveanu.*—Duduia Margareta.
 2. *L. Andreiew.* — Guvernatorul.
 3. „ „ „ Nuvele.
 4. *Prosper Mérimé.* — Carmen.
 5. *M. Eminescu.* — Proza literară.
 6. *T. Robeanu.* — Poezii postume.
 7. *Alphonse Daudet.* — Scrisori din moara mea.
 8. *Teodor Vârnav.*—Istoria vieții mele.
 9. *Ioan Slavici.* — Spiru Călin.
 10. *I. Rossignon.* — În Livadă.
 - 11-12. *I. N. Potapenko.* — În slujba adevărată.
 13. *N. N. Beldiceanu.* — Cea dintăiu iubire.
 14. *Karl Emil Franzos.* — Vrăjitoarea.
 15. *C. Negruzzi.* — Traduceri în proză.
 16. *N. V. Gogol.* — Taras Bulba. Vol. I.
 17. » » » » » » II.
 18. *Al. G. Doinaru.* — Călugărul Gherasim.
 19. *I. Slavici.* — Din valurile vieții.
 20. *Camille Flammarion.* — Visuri înstelate.
 21. *Ivan Turgheniev.* — Povestiri vânătoarești.
 22. *R. Festeticz.* — Țărmuri bizare.
 23. *Grazia Deledda.* — Valurile vieții.
 24. *Mumuleanu, Hrisoverghi, Cuciureanu*
— Scrieri alese.
-

VALURILE VIETII

BIBLIOTECA «MINERVEI» .

No. 23.

GRAZIA DELEDDA

Valurile vieții

NUVELE TRADUSE DIN ITALIENEȘTE

DE

IZABELA SADOVEANU

A-201

BUCUREȘTI

«MINERVA», — Institut de Arte
Grafice și Editură, — Bulevardul
Academiei 3. — Edgar-Quinet 4.

1909

1954

EDITURA INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURĂ
«MINERVA», BUCUREȘTI. — B-DUL ACADEMIEI 3.

REPRODUCEREA OPRITĂ.

DIN GLUMELE MORȚII

Un șir de care, ce păreau o armată de glugi în mișcare, așa cum erau acoperite cu saci, velințe și corturi grosolane, sfâșiau tăcerea și singurătatea nopții de Iulie cu huzul lor greu.

În aceste care, trase de boi, un fel de trib din Sardinia se ducea la băi de mare. Ei călătoreau astfel de-o bucată bună de vreme. O pătură deasă de praf acoperea boii, roatele, oamenii, ce erau în car, gospodăria, pe care cei ce se duceau la băi o duceau îndărătul carelor, călăuzile și câinii care se țineau după car.

După o zi caldă se lăsase însfârșit o noapte limpede și răcoroasă: cerul părea alburii, atât era de presărat de stele; drumul se în-

semnă cu o dungă cenușie pe întinderea câmpiei întunecate, la capătul căria un zid de munți ca niște castele crenelate ascundeau marea.

Un miros de trestii, papură, stufiș de baltă, umed de roua nopții, venea din depărtare cu fiecare suflare a vântului. Nu se arată urmă de ființă vie nicăiri; numai către seară se ivi în fundul peisagiului un păstoraș ce-și pășteă turma. După ce una din călăuzile carelor socoti, după mersul stelelor în constelația Urselor și a Dragonului, că ar fi cam ceasurile zece, toți tăcură în care; chiar și cei doi sugaci, după ce orăcăiră puțin, dormeau la sinul nevestelor voinice ca doi stejari tineri.

Afară de călăuzile carelor, singură mătușa Areca¹⁾, o femeie cuprinsă și în vrâstă cam de optzeci de ani, veghia în carul ei, repetând una din milioanele de rugăciuni, pe care le rostise în viața ei. De ani și ani de zile, nu putea dormi! Nu mai știa ce va să zică somn adevărat și adânc; numai despre zori

¹⁾ Greaca.

o coprindeă o ațipeală ușoară, în toropeala căria simțea totuși suferințele corpului său pe jumătate paralizat și jumătate acoperit cu plăgi.

Mătușa Areca stă singură în carul ei preschimbat în pat și mergea în frunțea tuturor carelor ca să înlăture praful, cu servitorul ei Antonio—Maria, un Ercule tânăr cu părul creț și stufos ca un deșiș de pădure, cu chipul spânatic, roșcat și oacheș ca o rodie. Antonio—Maria aveă nouăsprezece ani; eră un om de casa mătușii Areca, pe care-l țineă de mult în serviciul casei, și toți îl dușmăneau, dar îl țineau de foarte credincios bătrânei. În fie ce clipă el ridică cortul carului și întrebă pe bătrâna neputincioasă dacă nu vreă ceva.

— Tot nu dormi, de ce nu chemi pe Roza, nepoata d-tale, să-ți ție de urât? Colea în fundul carului încap doi inși.

— Are cine să-mi ție de urât — răspunse bătrâna scoțând metaniile cu mâna ce nu-i eră paralizată. Unde suntem oare? Mult mai e pân' la marea ceia?...

— Mult! — răspunse cu mojiec tânărul,

întinzând brațul spre fundul zării. — Mai e de furcă pân' să ajungem.

— Sfântă Grecă, milostivă! — suspină bătrâna. Nu mai pot; carul ăsta mă scutură toată: pare că mă frige într'un cuptor.

Ochii negri ai tânărului aruncară flacări: cu o săritură de pisică se săltă pe marginea carului și începù a vorbi cu glas supus dar șuerător.

— Cu atât mai rău pentru d-ta! Cine te-a pus să pleci la drum? Cine ți-a băgat în cap gândul acesta? Ți-am spus-o, bătrână îndărătnică ce ești, că n'ai să ajungi bine acolo și ai să și mori, dacă nu cumva îi muri chiar pe drum. Nu știi că băile de mare sunt priemjioase chiar pentru cei tineri și sănătoși. O să mori! să vezi că o să mori!...

— Toți o să murim. Ne-am născut ca să murim. Nu mă mai chinui. Dacă voiuri muri, voiuri muri și pace! dar după ce voiuri fi încercat toate leacurile. Eu cred, că băile de mare or să-mi facă bine.

— Anul trecut — urmă cellalt fără milă — au murit două bătrâne în mare, două bă-

trâne îndărătnice ca și d-ta. Și popa cel bătrân din Nugheddu, știi, cel care făcea farmece? A intrat în apă și nu s'a mai văzut; nici capul nu i l'au găsit.

— L-o fi ascuns diavolul.

— Dar crezi d-ta în diavol?

— Ei, cum să nu cred? Nimic nu-i mai sigur că este decât diavolul.

— Și că diavolul iea trupul și sufletul?—întrebă tânărul neîndurat cu glasul unui aspru judecător.

— Băete,—răspunse bătrâna dămol — diavolul iea pe acei ce nu-și fac datoria în viață.

— Atunci, d-ta de ce nu-ți faci datoria? Bătrână încăpățânată, de ce nu-ți faci testamentul? Ai să vezi, adică asta n'ai s'o vezi, la drept vorbind; abia ai să închizi ochii și toți aceștia de prin prejur — arată spre carele ce veneau în urmă — toți or să se arunce asupra avutului d-tale și or să-l înghită într'o imbucătură; și Roza care-și jertfește tinereța pentru d-ta, Roza o să se aleagă cu nimica. Fă-ți testamentul, bătrână încăpățânată. Este notar la băi.

— Dacă e notar lasă-l să se scalde!

Eu nu-mi pierd vremea gândindu-mă la moarte. Sunt sătulă de predicele tale. Moartea e în mâna Domnului, și eu îmi voi face datoria, de nu cumva mi-o voi fi și făcut-o, fără să mai aștept să-mi dai cu bâta în spinare, ca să mă înveți ce să fac.

— Iartă-mă, — răspunse Antonio-Maria ca și cum s'ar fi căit de vorbele sale. — Nu-mi purtă ponos pentru că-ți vorbesc astfel; este pentru binele d-tale. Rudele te-au sfătuit să pleci fiind că-ți vor moartea: și încă te sfătuiesc să bagi de seamă când te-or pune în baie — cine mai știe!

— Mă va pune Roza, n'ai grijă.

— Bine, dar și cu Roza bagă de seamă. Apa mării e primejdioasă; vine un val și te fură pe neașteptate. Pare c'ar fi diavolul.

— Fie chiar diavolul în ființă, dar lasă-mă în pace. Nu voi să mă gândesc la diavol, eu!

— Bătrână încăpăținată!

Carele-și urmau drumul lor tăcut și monoton; câte un câne lătră în tăcerea nopții, câte-un foc se arătă și se ștergea în depărtare; zidul de munți, ce ascundea marea, se apropia încet.

Antonio Maria ridică cortul și se uită să vadă dacă doarme tușa Areca; dar bătrâna se rugă, suspină și se gândea la cele șaptezeci de vaci ale sale, și la iapa ce eră să aibă mânz.

— Când o să ne întoarcem dela băi, o să găsim mânzul — gândea ea. — Oare cum are să fie? Șarg? Când o fi de trei ani il vând și iau pe el măcar treizeci de scuzi. — Sfântă Greacă, milostivă, unde-o fi marea aceia? Nu mai ajungem oare?

În fine dinspre ziuă ațipi; auzeă însă și uruitul carelor și lătratul cânilor și simțea când scutură cortul vre-o suflare mai puternică a vântului; plaga, ce-i tăia șalele în stânga, o ardea mai tare ca de obicei și tot deșertul îi tresărea de durere; și totuși își vedea mânzul șarg și se visa că a ajuns la băi; apa eră caldă și rana din șale scăldată în lumina soarelui. Deodată i se părură că vine o undă, și alta zburdalnică ca un diavol tânăr și glumeț, ce se repezea să ia pe bătrână s'o ducă cu el, dar nu izbândea, pentrucă ea își căpătase puterea și se împotriva cu tărie.

Apoi îi părù că aude un râset și un zgomot de sărutări de după cortul lăsat în jos la picioarele ei.

— Să fie Roza? Roza și cu Antonio-Maria? Mi-au spus doar unii și alții că amândoi fac dragoste. Și eu când eram tânără m'am ascuns odată cu Preda Maria după gardul din curte. Sfântă Greacă milostivă, iartă tinereții...

Râsetele nu se mai aud dar zgomotul sărutărilor răsună din ce în ce mai tare:

Sfânta Greca milostivă să-i erte, dar «cei doi» nu mai aveau nici un frâu. Mătușa Areca se supără și încă rău.

— Băiatul o fi chemat-o pe Roza din cortul ei, zicând că o chem eu. Si acuma sunt colea dupe cort și se sărută. Șarlatanii, nerușinații! Nu se gândesc la păcatul de moarte, nu se gândesc la moarte! Oi căpătă eu putere, cu bățul am să-i bat ca pe copiii mici-

* * *

În sfârșit călătorii ajunseră la țărmul mării, dincolo de munte.

Lângă plajă era o clădire, în care fie-

care ungher erà plin, de nu mai încăpea, de târgoveți veniți la băi; mai departe se întindea un lung șir de colibe făcute din ramuri, în care ședeau țărani, cea mai mare parte infirmi.

Oamenii se scăldau sub cerul liber, de oparte bărbații, de alta femeile. Umbra muntelui se întindea pe plaja minunată sămănată cu stânci azurii; marea întinsă își schimbà fața în fiecare clipă sub cerul neînchipuit de limpede.

Cât ai clipi din ochi rudele mătușii Areca își ridicară colibele lor de ramuri, femeile își dădură jos din care gospodăria și învelișurile și toți se aciuiară în toată regula. Mătușa Areca voià să fie pusă în apă cum a ajuns.

— Ei, unde sunt valurile, diavolii mării? zicea ea servitorului cu oarecare luare în răs. — Uite marea pare o velință de catifea azurie.

— Ehe! ai să vezi pe urmă, valurile, or să te înghită de vie, iaca așa!—Și Antonio-Maria deschidea gura și să făcea că înghite ceva.

Roza care nu-i ajungea decât până la piept își înălța fața măslinie și plină de foc spre el: îl privea cu ochii negri cu cearcane vi-neții, din care unul era puțin încrucișat, și râdea, râdea simpatică și voluptoasă ca o copilă de arabi.

— Tineri îndrăciți, lăsați să mă lecuiesc și apoi îți spune basme despre mine! — se restea bătrâna cu haz. Acum puneți-mă în bae.

— Dar bine, nu ești în toate mințile. O să crăpi deodată, bătrână încăpățanată.

— Ei dacă o să crăp, lăsați-mă să crăp eu! — răspundea ea; și îndată după baia cea dintâi zise că să simte mai bine, i se dădu coliba cea mai îndemănoasă, pe a cărei deschizătură se vedea marea, la care ea se uită cu un fel de duiosie. Antonio Maria trebuia să se întoarcă cu celelalte călăuze în sat.

— Mielușeaua mea, — zise el Rozei, — adă-ți aminte și vorbește mereu de moarte, știi, de nu, ai să vezi că are să uite să facă testament; și într'o bună dimineață o să o găsiți moartă în pat, tare ca o pară necoaptă.

Și noi atuncea ce ne facem? Viața-i lungă și ca să trăiești trebuie multe.

Apoi servitorul plecă cu carele și celelalte călăuze; rămaseră numai femeile, copiii și un bătrân. Oamenii sănătoși n'au nevoie de băi nici măcar pentru ca să se spele!

* * *

După zece zile Antonio Maria se întoarse cu un cal împovărat de merinde. Văzând pe bătrâna lui stăpână, simți o spaimă ciudată.

Mătușa Areca, care până atunci avea ochii acoperiți de un văl lăptos, se uită acum la el cu ochii limpezi și plini de viață; chipul ei, ce fusese și înainte oacheș, se făcuse acum negru, bronzat de vântul mării, dar părea mai puțin zbârcit și desgustător decât de obicei.

— Cum îți merge, mătușă Areca?

— Mai bine, — zise ea cu un zâmbet șiret. —
Vezi că nu vor să mă ia diavolii mării.
Nu mă vor încă diavolii!

— Roza, mielușeaua mea, — zise tânărul iubitei, îndată ce se văzură singuri. — Mi se

pare că bătrâna asta încăpățânată nu vrea să moară. Ce ne facem noi atunci?

— E cea din urmă licărire a lămpii până să se stingă de tot, — zise Roza, care nu-și iubea mătușa fiindcă iubea pe tânăr. — O să vezi: moare când nici nu ne vom gândi. Noaptea nu doarme de loc; geme, e mai slabă ca la început. Dealtfel, — adaoase zâmbind, — tu acum vrei să moară și acum...

-- Iacă, vezi; asta pentrucă nu mai pot, răspunse el îmbrățișând-o cu patimă. — Nu e viață asta. De aș ști că a făcut testament pentru tine, aș fi în stare să fac o nebunie... Dar așa suntem săraci: eu n'am nimic, tu n'ai nimic și chiar de ai spune la ai tăi că vrei să mă iei, cum am face ca să trăim?

— Ai dreptate, — zise Roza.

— Viața e lungă. Uite Mătușa Areca cât a trăit! O să vii în astă noapte după stâncă?

— Nu știu. Tușa nu mai doarme; și cu toate că stau singură cu ea în colibă, căci nu vrea să fie turburată de plânsul copiilor, nu știu de-mi va fi ușor să es....

În noaptea aceea, în sfârșit, pe la unsprezece când toți dormeau, și pe plaja luminată

de lună răsunau neîncetat șoaptele undelor, mătușa Areca încetă, deodată, să mai geamă și închise ochii.

Roza care se prefăcea că doarme, își simți inima zvâcnind cu putere, dar așteptă. Bătrâna însă nu mai respiră.

— Să fi murit? — gândea Roza. — În seara asta mi-a vorbit mai duios decât de obicei. «Roza, îmi zise, sărmană roză de mai, ai răbdare; îți perzi tu zilele și nopțile pentru mine, dar n'o să-ți lipsească răsplata, nici pe asta nici pe ceia lume. Lasă, că eu m'am gândit la tine de când erai copilă».

Vorbele acestea tremurau în inima Rozei și-i dădeau un fior de bucurie; abia așteptă clipa în care să le poată spune și lui Antonio-Maria, și îi părù un vis când putù să se înalțe și să se încredințeze că bătrâna aveà ochii închiși, gura închisă, mânele uscate căzute pe velința aspră. Mătăniile negre căzute jos păreau un șarpe mic adormit.

Dar Roza simți amestecându-se cu bucuria ei și o frică tainică.

— Și dacă o fi murit? S'o strig oare?
Dar.... dacă se trezește?

Eși cu grijă, se coborî până la o stâncă ce părea un dinte uriaș, găunos și negru, și se trezi în brațele lui Antonio Maria.

— Ascultă, — zise tremurând de plăcere și de spaimă, — tușa nu se mișcă, nu suflă; nu am mai văzut'o nici odată așa. Și apoi uite ce mi-a spus în astă seară.... Cred că a făcut testamentul pentru mine.

Tânărul ascultă vârându-și pumnul în gură să nu strige de bucurie. Apoi se duse să vadă pe bătrână, chiar de ar fi fost să o trezească și târi cu sine și pe Roza. În colibă, la lucirea tremurătoare a unei luminiți care ardea mereu într'un pahar pe jumătate plin de untdelemn, mătușa Areca, tăcea cu ochii și gura întinsă cu mânele uscate căzute pe velința aspră. Părea moartă, împietrită, o momâe de veacuri.

— Da, pare moartă, — murmură tânărul, fără să fie sigur. Dar nu îndrăzni s'o atingă fiindu-i și lui teamă să nu se trezească.

— Sfântă Greca; trebuie să dau de știre mamei,

— Ești nebună! Să stăm puțin amândoi. Dacă nu ne folosim de noaptea asta, cine știe când ne vom mai găsi singuri!

Rămaseră în colibă, dar nu puteau să-și dea măcar o sărutare. Ființa bătrânei, neagră în licărirea tremurătoare a luminiței galbene, sau mai curând gândul că s'ar putea trezi sau că e moartă, îi despărțea fără îndurare. În cele din urmă tânărul ne mai putând lua pe Roza și o duse afară aproape în brațe, trăgând'o după stâncă.

Luna tremură deasupra muntelui, învelită de neguri azurii; marea părea de lapte și de cerneală; nori mari se înălțau la orizont din mare la cer; totul era tăcere.

Orele trecură. Pentru cei doi iubiți fu o idilă macabră, tragică, de o patimă sălbatică. Gândeau că poate bătrâna murise, dar trăiau din moartea ei, coprinși de o nebunie de viață, de tinerețe și patimă.

* * *

De mai multe ori Roza zicea, strângându-se fricoasă la pieptul tânărului:

— Bobocelul meu, mi-e frică. Mi se pare că văd moartea învârtindu-se pe aci....

— Las'o în pace, — răspundeà el — de sigur că nu pe noi o să ne ia.

Din când în când Antonio-Maria se apropià de colibă ispitind. Tăcere mereu. Nu mai încăpeà îndoială, moartea luase pe bătrână. Puțin înainte de zorii zilei, simțindu-se istovit, intră în colibă luă un coș cu merinde din ale bătrânei și se înturnă după stâncă. Roza nu voi să se atingă de nimic dar el mâncă și bău până ce se îmbătă.

Zorile surprinseră pe cei doi îndrăgostiți și Roza se hotărî să se ducă: luă coșul și sticla goală și se întoarse la colibă. Cerul se acoperi cu nori, marea se făcù neagră, galbenă, cum nu o mai văzuse până acum; tăcere funebră domneà pretutindeni. Mătușa Areca stà tot nemișcată în culcușul ei, dar trăsese sub velință mâna neparalizată. Roza care se știa dejà vinovată, se simți tristă, o coprinsese o spaimă misterioasă ne mai văzând mâna. O sudoare rece o îngheță toată; dar puțin câte puțin se reînsufleți și gândi:

— Mai bine că e vie! Ah! aș fi avut re-

mușcări pe toată viața, gândind că noaptea asta petreceam pe când ea era moartă.

Se gândi se dea de știre lui Antonio-Maria și scoase capul pe deschizătura colibeii să-l cheme; dar, în lucirea zorilor acelora întunecați, văzù, în adâncimea zării despre marea, depărtându-se chipul tânărului dealungul plajei, unde aveau obiceiul bărbații să se scalde, și nu îndrăzni să-l strige. Pe neașteptate se ridică un vânt iute, undele se înnălțau, colibele se cutremurau, bătrâna se trezi și se uită afară cu uimire.

— Roza, mi se pare că vin de pe altă lume, — zise. — Sfântă Greca, fii slăvită, de câți ani n'am dormit așa de bine. Da uite, uite marea! Pare că-i un iad, da în adevăr, ia uită-te: undele par niște diavoli ce s'ar jucă, un joc spăimântător. Ah! de data asta sigur că au luat pe care-va.

* * *

Luaseră pe Antonio-Maria, care beat și sătul se dusese să se scalde. Când se liniști marea se văzù plutind în depărtare cadavrul gol al tânărului servitor.

Roza fu cuprinsă de spazme: își aduse aminte de vorbele tânărului în cea de pe urmă noapte de dragoste a lor:

— Lasă moartea'n pace, să-și facă treburile, n'o să ne ia pe noi, asta-i sigur!

Și iată l'a luat pe el!

— Sfântă Greca, ce orb mai e și omul! — zise într'o zi bătrâna bând cafea. — Antonio-Maria mereu îmi țineă predici: «Mătușa Areca gândește-te la moarte; mătușă Areca, moartea stă gata să-ți arunce lațul». Și iat-o că trece și face o glumă: în loc să arunce lațul bătrânei, îl aruncă tânărului. Da, da, câteodată pare că-i place să glumească mătușei ăștia moartea! Maria Itria, fata mea, mai vezi de fiică-ta Roza; și iea ceașca asta, iat-o; cafeaua a fost cam rece de data asta!

LA PAȘTI

În dimineața Sâmbetii sfinte, Apollonia Fara, sări din patul său cel mare de lemn, cu alcov, când zorile aruncară lucirea lor stânsă pe singurul geam al ferestruicii. Unicul geam erà cam îngust, dar potrivit pentru micul cadru ce se vedeà prin el: un peisagiu care, în frăgezimea limpede și aproape palidă a începutului de primăvară, păreà zugrăvit de Poussin: O cută de deal, un pârauaș azuriu și șerpuit, și copaci rari pitorești, cu ramuri înverzite de mușchii, ce începeau a se împodobi cu frunze tinere; și iarbă, iarbă pretutindeni, scurtă iarbă în culoare deschisă care dădeà o impresie de curăție și nevinovăție. Pe când își puneà haina galbenă tivită cu roșu, Apollonia se uită la cer

prin geam, apoi se duse de cercetă un coș țesut din trestie și plin cu făină pusă la dospit de cu seară pe care ea făcuse cu degetul semnul crucei. Făina se ridicase în jurul acestui semn de bun augur.

Tânăra luă coșul în brațele albe și vânoase și-l duse în bucătăria de alături, făcu coca, dădu foc cuptorului și pregăti cafeaua. Cu cât se lumină de ziuă, în lumina trandafirie și caldă, Apollonia se gândea mai cu nerăbdare :

— Va veni la opt, poate la nouă, poate mai târziu, poate mâne. O Isuse, iubite Isuse Christoase! Mai bine nici nu vreau să mă gândesc, va veni când va vroi.

Dar fără să vreă cădea din nou în aceleași gânduri. Persoana, a cărij venire o așteptă și totuși se temeă de ea, eră tânărul vicar ce trebuia să cerceteze casele și să deă binecuvântarea de Paște. Tânărul vicar fusese logodit câțiva ani mai înainte cu Apollonia, dar ea îl părăsise pentru a se căsători cu un păstor bogat.

Tânărul, îndrăgostit nebun de ea, încercase să se omoare, slobozindu-și un glonte în

piept; scăpat cu greu dela moarte, el se făcù preot după aceia. De puțin timp se întorsese la țară ca vicar și de câte ori vedeà pe Apollonia se făcea palid la față. Ea îl privea cu indiferență; dar în dimineața aceia simțea oarecare neliniște, gândind că el va intra în casa ei să-i binecuvînteze pânea și patul încă fără rod; când deschise ferestruia să se uite la procesiunea ce trecea în cântece bisericești și văzù chipul abatelui, palid și rătăcit, se turbură. Stătù totuși să privească: trecù mai întâi procesiunea Madonei oacheșe cu șapte spăzi înfipte în inimă, care se ducea să-și caute Fiul mort; urmă steagul de brocart verde, apoi muzicanții, țărani și femeile îmbrăcate în haine cernite.

Când totul se șterse în fundul uliții satului, Apollonia se întoarse la cuptorul ei și la coca de făină din care făcù minunată pâne de Paști, pâne foarte albă, toată crestată și înflorată; apoi casodinas (un fel de pască) din cocă și brânză proaspătă îngălbenită cu șofran și niște chipuri de prunci înfășați, momâi, pașeri care aveau în cap câte un ou copt. În căsuța deșartă și pe câmpul părăsit domnea

o tăcere adâncă; clopotele tăceau, legate prin moartea Domnului, și toate lucrurile se împărtășeau din această tăcere, drept mărturie că se petrecea un fapt mare; numai câteva păsărele se încercau să cânte în stufiș dar se opreau îndată ca înspăimântate de tăcerea pe care au turburat-o.

Orele trecură și vicariul nu veni. La zece, Apollonia simți ca un fior ce parcă ar fi trecut prin aer; o tresărire trecu și prin ea, ridică capul ascultând. Clopotele începură a suna. După prima lor vibraire răsună o detunătură, apoi alta, apoi alte trei, apoi zece, apoi o sută. Ți-pete de veselie nebună întovărășiau sunetul clopotelor și detunăturile puștilor, repetate de ecourile dealurilor. Cete de copii treceau cântând prin sat :

Bibu er Deu

Pro su dispettu'e su Zuden! ¹⁾

Lacrimi de bucurie mistică se puseră ca un val pe ochii Apolloniei. Sfârși de copt pâinea, plăcintele și păștile dulci. La fiecare

¹⁾ Vin e Dumnezeu, în ciuda lui Iuda.

dar, primit dela vecini și prieteni, îi plăcea să pue alături pânea făcută de ea și eră fericită că a sa e mai albă și mai bine făcută.

Către seară se întoarse dela oi bărbatul, cu o traistă plină de brânzeturi și doi miei, unul alb și altul negru ca să servească pentru ospățul de Paști. Eră bogat bărbatul Apolloniei, dar ca toți bărbații bogați, cari s'au însurat cu fete tinere sărace, eră moji și bătrâior: în obrazul său gălbejit numai nasul, puțin din frunte și puțin din obraji, se arăta din norul negru de barbă și păr zbârlit. Sâmbătă seara începură sărbătorile Paștelui: păstorul cel bogat pofti în casa lui rudele, prietenii și vecinii și toți cântară, improvizând imnuri de bucurie pentru slava Domnului, ce a înviat din morți. În vremea aceasta mâncău din plăcinte și beau vin, absint și rachiu. Nu mai e nevoie de spus că toți s'au îmbătat ca să facă în ciudă ludeilor ce au crucificat pe Domnul.

Și adoua zi Apollonia, se sculă în zori, pentru că trebuia să pregătească pentru amiază prânzul de Paște. Cu cât se înălță soarele

deasupra dealului, cu atât se turbură tânăra nevestă gândind la vizita vicarului. Ah! azi are să vie, are să vie sigur. Apollonia știe că și el s'a sculat în zori, și, înveșmântat cu vesmintele sfinte, întovărășit de un om cu traista în spinare și de un copil cu o căldărușe cu aghiazmă, face vizitele ce nu le-a putut mântui eri. La toate casele femeile aruncă în traistă pâne, plăcinte, fructe uscate și în căldărușe ouă și monede. Înaintea casei Apolloniei a ajuns el pe la nouă; omul cu traista se îndoia sub greutatea darurilor căpătate și copilul cu căldărușa plină de ouă și monede părea că a dat peste o fântână fermecată. Preotul intră fără să ceară învoire, în casa Apolloniei și pentru întâia oară de când revedea pe tânăra nevestă nu păli, dar păli ea. Binecuvântă sau blestemă casa în care trăia fericită aceia care-l dusesse până în pragul mormântului? Ea își facea întrebarea aceasta cu un fel de groază, pentru că în țările sardine se crede că fețele bisericesti pot prin cărțile sfinte să blesteme și să escomunice cu adevărat. Dar fu de ajuns ca să privească Apollonia chipul inspirat al preotului și gestul

dumnezeesc cu care a luat el căldărușa strălucitoare și a stropit cu aghiazmă pretutindeni pentru ca să se încredințeze că și în inima lui binecuvântă. Atunci deschise ușa dela camera cu provizii ; el binecuvântă pânea, plăcintele, legumele și brânza. Apollonia încărcă traista cu două pâni mari, cinci plăcinte și o cunună de smochine uscate. Apoi se întoarse cu preotul în cuhnie și deschise cu sfiiciune odaia cu patul. Pe fereastră se revărsa o strălucitoare lumină de aur. Cu răsuflarea înecată, mută și palidă, Apollonia privi la preot. Ah! și el se făcuse alb la față, dar mâna sa cu milostivire revărsă binecuvântarea pe patul nupțial pentru înmulțirea neamului.

Atunci Apollonia aruncă darul său în căldărușă și o lacrimă căzu făcând în aghiazmă un cerc mic, în cercul mare făcut de moneda aruncată.

Je tiens ta main
tu tiens je cours
il tient tu courses
nous tenons il course
vous tenez nous courons
il tenont vous courez
VALURILE VIETII
ils courent

Goulliau și nevasta sa coborau calea Națională. Era în Primele zile ale lui Noembrie, dar erà deja frig și aerul erà umed și cețos sub cerul acoperit.

La acea oră, între opt și nouă, calea Națională se perdea aproape deșartă în perspectiva fumurie, sub lucirea viorie, când scânteetoare, când stinsă a lămpilor electrice: multe prăvălii erau închise, trotuarele păreau mai largi de cât de obicei, tramvaietele se coborau năvalnic, mugind, în fantastica licărire a scânteelor liliachii, ce când apăreau, când se stângeau pe sârmele umede. In golul depărtat al pieței Termini se ridica prin negură ca un stâlp uriaș de cristal în culoarea liliachie.

Soții Goulliau mergeau iute să se încălzească; nevasta dădea brațul soțului: el îi strângea mâna subțire în a sa. Erau de altfel îmbrăcați bine, dar cu haine de vară: Goulliau avea chipul unui artist, păr lung și pălărie moale; nevasta eră ceva mai naltă decât el, cu un obraz mic negricios înconjurat cu un val de păr foarte negru, bufat sub paiul negru împodobit cu pană de vultur.

Tânărul povestea un vis avut în noaptea trecută.

— Mi se părea că editorul răspunsese că primește «*Primăvara*» și dă mulți bani, dar vroia proprietatea absolută, și voia să publice volumul numai cu numele tău de domnișoară pentrucă altfel, zicea el, volumul va părea o traducere.

— E un vis sau l-ai născocit tu, așa? întrebă Carina cu gândul în altă parte.

— E! l-am născocit eu! Doar nu-i fi crezând în vise!

— Sunt unele vise așa de curioase, răspunse ea însuflețindu-se; — și eu am visat atâtea, atâtea în cât azi nu mai cred în ele. Puțin importă de altfel! dar sunt rău dis-

pusă în astă seară, să nu mai glumim. Și afară de asta, de foame n'o să murim, mai la urmă.

Tăcù o clipă, apoi reluă.

— Ceeace mă umilește e frigul ; când mi-e frig la picioare, nu mai raționez ; mă simt umilită ca și când mă gândesc la ceea ce ești tu.

— Ei și ce sunt eu ? întrebă tânărul râzând.

— Un conțopist ordinar.

— Bine, mulțămesc, — zise tânărul închinându-se. Dar tu, tu care m'ai luat de bărbat, ce ești ?

— O conțopistă și eu, răspunse ea glumind.

— Ție nu-ți trebuia așa ceva ; și tatăl tău...

— Destul, — zise ea cu glas aproape sălbatic. Tăcură și timpul glumelor crude părù că a trecut și el, când tânăra pereche ajunse pe trotuar dinaintea bazarului de Roma și se găsi la spatele a două doamne îmbrăcate în blănuri, una din ele lăsà să i se târască coada hainei cu un aer ridicol de cucoană mare.

— Ca să-mi potolesc nervii simt nevoia

să pun piciorul pe coada aceia, — zise încet Carina. În adevăr călcă pe haina cucoanei elegante și trecu mai departe, târându-se în urma bărbatului său uluit.

Cucoana mare înjură în dialectul roman, dar soții Goulliau erau deja departe, pierduți printre gură cuscă dela vitrinile bazarului; și Carina râdea ca o copilă.

— Cine-a pus-o să-și lase coada să se târâe? — zicea; — atât mai rău pentru ea.

— Mai ești și răutăcioasă după asta. Și dacă ți-ar fi făcut-o ție cineva?

— Eu nu sunt bestie și deci nu pot avea coadă, — răspunse ea. Și reluă apoi argumentul dela început. — Sunt rea pentru că e frig. De ce trebuie să fie frig? De ce să fim săraci? De ce s'a însurat tata cu acea femeu uricioasă și nu-mi mai dă ceeace trebuiă să-mi dea pe lună? De ce nu găsesc un editor pe când alte atâtea femei, atâtea mai-muțe, atâtea idioate, găsesc?

— Vina ta e că te crezi mai presus de toate, — zise Goulliau cu glas ocrotitor de mamă, — sunt totuși femei ce merită locul pe care-l au, pentrucă au luptat și au avut răb-

dare și statornicie și nu s'au crezut *cineva* până ce nu le-a spus'o publicul. Tu nu vrei să lupți și te și crezi în sufletul tău un fenomen, un geniu, te crezi victimă fiindcă cinci sau șase editori nu ți-au primit manuscrisul. Vezi, eu socot că dacă n'ai fi fost așa încrezută ai fi fost mai fericită.

Drept răspuns nevasta râse batjocoritor, dar Goulliau nu se simți jignit. Și nu se simți jignit fiindcă nu erà nici el convins de argumentele pe care le dăduse pentru a da curaj nevestei.

— O altă vină a ta e că vrei să treci manuscrisul numaidecât la un editor mare: un editor modest ar putea...

Carina bătù din picioare, suspină, scutură pe bărbatul său.

— Nu mai pot! — zise ea. — Fă-mi plăcerea și isprăvește-o, sau îți scot ochii.

— Iertare. — Ești foarte drăguță.

Nu mai vorbiră.

În timpul acela ajunseră aproape de Teatrul Național și se opriră la vitrina Mantegazza, privind cărțile noi. Amândoi se gândeau

mereu la acelaș lucru, dar nu îndrăzneau să vorbească.

4201
O lumină crudă, care făcea chipurile trecătorilor azurii, se revărsă pe întinderea șoselei, acum furnicând de trăsuri și mulțime: scările umede străluciau sub reflexul caracterelor electrice, care pe fațada teatrului național întipăreau cu litere de foc titlul comediei ce se reprezintă în acea seara. Oamenii se îmbulzeau la teatru; o trăsură se opri lângă soții Goulliau și două femei se dădură jos, una groasă văpsită, cu pălărie mare cu pene, și cealaltă cu capul gol, blondă, subțirică, sărac îmbrăcată. Cea dintâi se îndreptă spre teatru, cealaltă se opri lângă Carina, privind în neștire la vitrina librarului. Avea ochii înpaejeniți în cearcăne vinete, fixi, verzui, într'o față nemișcată de ceară. Văzând că e observată de Carina se întoarse, se însufleși, privi spre tânăra pereche cu râvnă sălbatică, apoi se duse.

— Sunt oameni mai nefericiți decât noi,
— gândi Carina, dar asta nu mângâe.

Trecură mai departe. De sub arcul Pilotta, venea o căruță încărcată cu șine de fer care

făcea o duruitură metalică asurzitoare; venea după ea o căruță trasă de un măgăruș și soții Goulliau tocmai treceau drumul între cele două căruțe și cea din urmă era cât pe ce să-i calce.

— Nu ne mai trebuià alta decât să fim și călcați de un măgar! zise Carina. Calea valea să fi fost un automobil, dar un măgar!

— E mai puțin periculos și ți-ar fi servit de *reclamă*.

— Niciodată, niciodată, niciodată! — zise ea scuturând din cap. Odată Candido și Panglors, sau cum îl mai chema, au voit să se sinucidă, dar erau bolnavi de râe și nu s'au sinucis de frică să nu se scrie în jurnalul local că s'au sinucis pentrucă aveau această boală grosolană.

— Ce-i cu asta? — întrebă tânărul.

— Iată, — lămuri Carina, — prefer să nu mi se imprime numele în jurnal decât să se scrie că am fost călcată de un măgar; dar ia spune-mi cam în coto mergem?

— Unde vrei. Intrăm în cafenea? Imi dai voe să-ți ofer ceva? — întrebă cu galanterie Goulliau.

— Mulțămim, Domnule, nu iau nimic! —
răspunse ea pe acelaș ton.

În toate serile se petrecea aceeași mică scenă: Goulliau poftea pe Carina la cafenea, ea refuza; părea o glumă, dar acea glumă, le redeșteptă amărăciunea căci amândoi știau că nu-și mai pot permite luxul de a intra la cafenea. Ajunși în piața Veneției se opriră în colț spre Corso și văzură un coleg al lui Goulliau, în admirație la vitrina șuncăriei lui Dagnino.

— Calzi — strigă tânărul!

Celalt se întoarse: eră un individ de oarecare vârstă, învăluit într'o mantă albăstrie, de cele ce nu se învechesc decât după cincizeci de ani de purtare; un tip de evreu bălan cu o pălărie mică tare, pusă pe ceafă și cam strâmbă pe părul roșcat împărțit în două prin o cărare largă. În ochiul drept ținea un monoclu care-l silea să facă mereu o strâmbătură sardonică.

— Ce faceți? — întrebă întorcându-se spre Goulliau.

El nu se uită niciodată în fața Carinei, cu

toate că erau prieteni de mult, și nu-i adresa niciodată, întâi, vorba.

— Ce faci tu? — întrebă Goulliau, — ce ai descoperit nou?

— Știi, — răspunse celălalt cu seriozitate și importanță, — la cârnățarul ăsta am descoperit ceva foarte, foarte frumos: salamul di Viadana!

— Adevărat? — zise Goulliau prefăcându-se foarte mirat. — Și altă ceva? În timpul acesta se uita și el în vitrină, dar nevasta îl trase de braț:

— Haidem, — zise, — pentru ce vă uitați la aceste porcării? Vino cu noi, domnule Calzi, sau du-te în plata Domnului!...

Calzi se alătură de Goulliau, care-i zise:

— De partea cealaltă! Nu prea ești galant amice. N'o să-ți faci niciodată drumul în lume.

Calzi trecu lângă Carina.

Și Corso era pustiu, gol, cu pavajul noroios și murdar: părea o cale nesfârșită sub bolta cerului negru, cu lampele nemișcate, cu lumină stinsă și gălbue, perdute în ceață.

— Cum mergi cu căsătoria? — întrebă Carina pe Calzi, care se opria în fața tuturor

vitrinilor, a căror lumină făcea să-i scân-teieze monoculul, el începù a râde cu mulțumire și plăcere, la întrebarea tinerei femei.

— Foarte bine! foarte bine! Numai că... că am prea multe și nu știu pe care să aleg; se cere hotărâre mai mult ca ori ce! Dar de ce n'ați pus mantila pe care o aveți sara trecută? Nu vă e frig astfel?

— Poftim! și ai crede că nici nu se uită la d-ta! — Deci, deci, care e încheerea?

— Nimic pân acum. — Răbdare și sânge rece, cum zicea sfântul apostol Barbara. E un joc care mă distrează foarte mult, cu atât mai mult cu cât sper că o să am carte bună.

— Dar cu văduva ceia? N'ai terminat nimic? întrebă Goulliau.

— Dar ce văduvă? Nimic până în sfârșit, nu erà nici văduvă.

— Dar ce dracu erà?

— Ceva pe aproape! — zise Carina râ-zând. — Bani erau în sfârșit, domnule Calzi? Da? atunci ce mai vrei? Dacă sunt bani, curaj și sânge rece, nu-ți mai bate capul cu altele.

— Dar nu erau nici bani, scumpă doamnă.

Acum ascultați ce mi s'a întâmplat azi. Ascultați, ascultați, — zise Calzi, adresându acel *ascultați* mai mult sie-și decât celorlalți.

Își scoase monoclu și începù a-l sterge și a-l lustrui. În timpul acesta povestea :

— Eri îmi vine o scrisoare, a douăzeci și opta, mi se pare, o să ți-o arăt : «Scumpe domnule, am citit anunțul d-voastră în «Tribuna» : cred că aș putea să vă convin etc., etc. Patruzeci de ani, plăcută, treizeci de mii numerar etc. Pentru a ne înțelege mai bine, e de părere să ne întâlnim mâine la zece, în fața grădiniței Carlo Alberto ; va fi îmbrăcată etc., etc. D-ta să ai o margaretă la butonieră. Pas să capeți margaretă pe vremea aceasta... În destul că...

— Să o fi pus și d-ta de hârtie.

— În destul că m'am dus, ne-am întâlnit : un rinocer, dar plăcută în adevăr. Mai degrabă cincizeci decât patruzeci, dar asta nu importă. Îmi arată hârtiele ei, toate în regulă ; în ceea ce privește datoriile mele, ea se înțelege să le plătească ; în timpul acesta mergem împreună și fără să băgăm de seamă ajungem la Buton. Fără să-mi dau seamă,

mă opresc la vitrină ; se oprește și ea, o poftesc să intre să-i dau un păhăruț de curacao. Apropo ! știi ce-am descoperit ? Licoarea de enibahar a fraților della gran Certosa.

— Cu adevărat ? — îl luă din nou la vale Goulliau, către care Calzi se adresa mereu.

— Unde ? Unde ?

— Urmează povestirea d-le Calzi ! — îl rugă Carina.

Dar se părea că licoarea cea de enibahar îi stă la inimă mai mult decât orice, fiindcă propuse cu stăruință să se întoarcă îndărăt ca să arate soților Goullian *barul* unde se găsea.

— Compania îndărăt ! — zise cu grabă tânărul, tot luându-l la vale.

— Eu nu merg — răspuse Carina.

— Doamnă Caterină ! Nici eu nu povestesc altfel !

Atunci se întoarseră, cu toate că ceața se lăsă tot mai deasă, umedă și rece ; trecură din nou piața Veneției și intrară în *bar*. Calzi urmă cu istorisirea :

— În fine rinoceroiul primește. Sosesc unul, două, trei păhăruțe, pe cel din urmă

il plătește ea. Apoi îmi face o propunere :
«Hai să mâncăm afară la țară, plătim pe jumătate. — Haide : și mergem.

— Te-a făcut să plătești în tot ?

— Nu, am plătit pe jumătate dar... a trebuit să o pun în pat și am lăsat-o acolo : Dumnezeu să-i aibă de grijă și sfânta Maria fecioară ! Trei păhărele de licoare de enibahar ! — strigă Calzi intrând în *bar*.

Un om cu doi cățeluși, unul mai mic ca altul, stă lângă bancă. Carina se plecă să privească bestioarele microscopice și întrebă dacă eră mama și fiul.

— Țsta de coala e bunicul ! — zise omul cu dispreț, ca jignit oare cum.

— Ce mănâncă ?

— De treizeci de bani pișcoturi pe zi și puțin lapte.

Carina se ridică oftând.

— Ți-ar plăcea să-l ai ? — întrebă Goulliau adresându-se nevestei sale ca unei fețițe mici. O să-l ai la anul : atunci o să fim bogați.

— Lasă, lasă ! — zise cam brutal Calzi. O să aveți unul mai mare decât acesta. Ea mi-

rosiți, mirosiți ! Miroșiți enibaharul, ce aromă, ce delicateță ! Sunt adevărați sau fabricați cățelușii ceia ? Doamnă Caterină, nu vă lingeți buzele ?

— Pare un rachiu, — zise Carina.

— Cum ? Cum ? ! rachiu ? ! exclamă jignit Calzi. Eșiră împreună, dar el se reîntoarce o clipă în bar, după care ajunse pe soții Goulliau și-i întovărăși până acasă. Urcară din nou calea Națională, Quattro Fontane, Venti Settembre, unde locuiau soții, în etajul din urmă al unui palat. În strada pustie fânarele cu patru brațe păreau monstruoase flori galbene învăluite în ceață ; în colțul fântânei spre palatul Barberini o gheboșică blondă ghemuită pe un scaun veghia lângă mica sa tarabă cu chibrituri și jurnale. O tristeță nesfârșită plutea asupra străzii noroioase și neobișnuit de pustie, împrejmuată de adâncimi neguroase ; și gheboșica părea geniul diform și melancolic al nopții acesteia rece și luminată de florile ciudate ale felinelor galbene. Carina vedeà toate lucrurile acestea și-și simțea inima strânsă de o jale adâncă. Palavrele lui Calzi îi sfâșieau nervii

ca scârțâitul unor fiare ruginite, așa că simț nevoia să-i spue o obrăznicie.

— Domnule Teodor, — întrebă, — de ce nu te sinucizi ? Ce faci d-ta în viață ?

Omul o privi încremenit ; apoi se uită la Goulliau și văzându-l că râde își duse un deget la frunte și dădù de mai multe ori din cap.

Intrară în atriumul princiar al palatului în care locuiau soții Goulliau : o fântână murmură în fundul curții mici, o lampă mare strălucea între coloanele de marmoră ale intrării maestoase. De câte ori Calzi trecea prin atriumul acesta simțea un fel de respect, ca și cum ar fi trecut printr'un templu și se oprea să privească treptele de marmoră din catul de jos și o ocnită în care se arăta albeața unei statui de cel mai prost gust.

Se opri și data asta și Goulliau se opri cu el : Carina trecù înainte să vază dacă nu e vre-o scrisoare pentru ea la portar.

— Locuești aici ? — întrebă Teodor Calzi mereu cu aceeași mirare. — Ea te uită, boerii aceștia unde pun statui.

— Să vezi intrarea ! — zise Goulliau. —

Alaltăeri erà deschis căci primeau : totul erà imbrăcat în catifea, cu arbori vezi.

— Ea te uită ! și cine stă aci ?

— O doamnă germană cu o perucă ! — Stai ! — exclamă Goulliau ca lovit de o idee luminoasă. — Ți s'ar potrivi foarte bine partida asta !

— Ascultă ! ascultă ! — zise celalt cu un răs modest de mulțămire ; dar îndată schimbă vorba.

— Păcat că nu sunt prăvălii în strada Venti Settembre, — zise, — mie nu-mi place din cauza aceasta.

— Ce vrei ? afară de rege stăm și noiăștia, boerii mari, și nu vrem să fim turburați... răspunse Goulliau, dar îi îngheță gluma pe buze văzând pe Carina că vine cu un plic în mână.

— Visul tău, iată-l ! — zise ea cu o voce amară și desprețuitoare, învinuind aproape pe bărbatu său că romanul fusese din nou respins. Se îndreptă pe scara cu trepte înalte și goale : bărbatul o urmă și Calzi cu toate că nu fusese poftit să se sue, cuprins de curiozitate să știe ce erà în plic, se luă după dânșii.

— Nici măcar n'am citit-o, nici n'am citit!— zicea Carina, suind iute scara în al cărui gol înghetăt vocea ei răsună dureroasă și plină de amărăciune.

— Ce n'au citit? — se întreba Calzi; și se gândea la un șiritlic prin care să facă pe Goulliau să vorbească, dar nu față de acea îndrăcită d-nă Caterină. Se opri la catul întâi și strigă.

— Nădăduesc, prietene, că n'o să mă faci să urc până în pod ca să-ți zic, bună seara.

Goulliau se opri, pe când Carina urmă înainte a urcă.

— Noapte bună, dar, — zise Calzi, ajungând pe tână, care pare c'ar fi fost la îngropăciune.

— Nu vii sus?

— Ce să fac?

— Îți voi da un pahar de vin.

Calzi stătu pe gânduri câtva timp.

— Ce vin e?

— Toscan.

— Știi unde e bun toscan? — În cutare loc: în adevăr minunat.

Goulliau se supără puțin data asta și eră

să-i răspundă cu răutate; dar, contrariu nevesti-sa, el știa să-și stăpânească nervii, și repetă poftela pe care Calzi o primi fără să mai aștepte alta.

Carina erà deja de mult sus și Goulliau, se suia încet, parcă obosit și distrat; oprindu-se mereu.

— Câte scări aveți? Vre-o trei sute de mii? — zise Calzi. De câte ori le urci te scaldă o sudoare, de ți-e mai mare dragul.

Văzând însă că celuilalt nu-i e a glumi, îl ajunse și-l luă de braț.

— Răbdare și sânge rece! — ce e darăvera ceea pe care a primit-o nevastă-ta?

— Un manuscris, — răspunse Goulliau sugestionat. — Manuscrisul unui frumos roman pe care ea l'a scris. Tot se încapăținează să-l trimeată mereu la editorii mari, care fi-rește îl refuză.

— Ea'n ascultă! ascultă! Nevasta ta e scriitoare! Asta-i ceva nou, cum ar zice apostolul Santa Barbara.

— Nu a mai publicat însă nimic, — zise Goulliau. — Greșala ei e că vrea să se facă cunoscută dintr'o dată.

— Ea 'n ascultă ! Ascultă ! — repeta pentru sine însuși Teodor Calzi, plin de mirare.

— Cât e de lung ? Lung tare ?

— Nu, e mai de grabă scurt ; aproape o nuvelă, dar foarte originală. Am citit puține romane așa de desăvârșite.

— Îl voi vinde eu, — zise Teodoro pe gânduri. — Un anunț în *Tribuna*. Suut în totdeauna oameni ce au bani de aruncat. Fiindcă editor nu se găsește !

— Calzi ! — zise înspăimântat Goulliau gândind la Carina. — De te-ar auzi ea !

— Ea e altceva ! — exclamă Teodoro nu fără oarecare dispreț. — Femeele nu raționează nici odată. — Ce comedie ! sute de sute de scări ! turnul dela noi de-a casă nu e nici pe jumătate.

Ajunseseră.

— Ce putoare ! — zise Calzi intrând în anticamera întunecată — se vede că nu deschideți nici odată ferestrele, voi ? — și totuși e pe aici aer destul.

— Putoare de Egipt poate ! — exclamă Goulliau începând a se supăra cu adevărat.

Unde e putoare? sunt florile pe care Carina le-a adus dela Ponte Nomentano.

— Flori sau neflori — zise celalt ridicând glasul aci e un miros teribil și nu intru dacă nu deschizi fereastra.

Goulliau trebui să deschidă fereastra sofrageriei, care servea și de salon, pe când Carina se dusesese în camera de culcare ca să scape de ispita de a aruncă în capul lui Teodoro plicul ce-l ținea în mână.

* * *

— Ești deja în pat? Dormi? — întrebă Goulliau intrînd în cameră jumătate de oră după aceia.

Carina învălită cu plapoma roșie peste cap, scoase un deget afară și făcù semn că nu.

— Și picioarele cum merg?

— Ard de te frig.

— Ce tip Calzi! — zise tânărul pe când se dezbracă. Nu a plecat până nu a izbutit să afle de la mine ce erà în plicul primit de tine.

— Se putea altfel! — strigă Carina scoțînd capul și roșînd de ciudă.

— Dămol! dămol! — zise Goulliau dând drumul pe podele la cei doi pantofi colorați, unul după altul, — el cunoaște atâți oameni, poate vorbi cu cineva: cunoaște tipografi, jurnaliști, deputați: știi că el e un fel de om de afaceri.

— N'am eu nevoie de astfel de oameni.

— Tu n'ai nevoie de nimeni niciodată; și toți sunt mai prejos de tine! — zise bărbatul înciudat.

Ea nu răspunse simțindu-se vinovată; erau aceste, triste adevăruri. Goulliau luă în mână una din ghetele sale și o cercetă fără să-și dea seamă ce face; și observă că ghetă, pe lângă că eră mai mult de vară decât de iarnă, se rodea fără să se rupă, ca un om bolnav, ce se încăpăținează a boli pe picioare. Ce tristeță, ce tristeță în acea ghetă colorată, istovită ca o ființă omenească atinsă de oftică! Goulliau o puse pe podele și în mișcarea aceasta fù cuprins de revoltă împotriva neveste-sei. Înainte însă de a-și da drumul își scoase și pantalonii, îi aruncă jos, apoi zise:

— Ascultă, uneori nu te mai înțeleg; ești lipsită de judecată ca un cal nărăvaș. Ce ai

de gând să faci? Pune-ți bine în minte că nici Treves, nici Roux, nici alt editor, fie chiar Salavi, pentru că mă faci să ți-o spun, nu vor publica romanul tău. Poate să fie un capo d'operă, nu-l vor publică. Pentru ce te încapăținezi? Du-l la un jurnal; fă-l să fie cunoscut, publică-l într'un foileton, dar publică-l, ce nădăjduiești? Sameni cu cei ce au un capital și vrând să-l îndoiască îl țin mai bine fără nici o dobândă decât să-l dea cu interese mici. Privește alte scriitoare; au început cu jurnălașe mici de provincie și acum au ajuns la cele mai mari reviste.

Carina râdea ascunsă din nou sub plapomă. Imbărbătat de râsul acela, Goulliau își îmbracă dintr'odată cămașa de noapte și zise:

— E cutare jurnal ce plătește foarte bine foiletonul: și apoi se obligă să scoată romanul în volum, rezervându-și toate drepturile la această primă ediție. Pentru că tu nu vei putea...

— E idiotul cel de coleg al tău, acel ce te-a sfătuit? — strigă Carina scoțând din nou capul înflăcărat de sub albeața înveli-

toarei, dă-te la o parte. Conțopiști, Conțopiști! Voi nu știți alta decât cei câțiva miserabili bani ce se pot câștiga!

— A, da, e adevărat, — urmă cu amărăciune. — Eu nu mai am nimic de adus la masa zilnică. Tatăl meu tăgăduște ce mi-a făgăduit, ca să dea de mâncare unei femei uringioase; nu produc, da, nu produc nimic. E drept deci să vând cugetarea mea; e drept să înjosesc arta mea la meșteșugul unei servitoare. E drept deci să pun într'un foileton ordinar visul sufletului meu, ca să schimb în pâne banul pe care servitorii, vizitii, soldații, cititorii foiletonului, mi-l vor da pentru clipa de plăcere ce le-am vândut-o... Vrai să spui...

— Carino, aiurezi! — zise bărbatul culcându-se. Liniștește-te; eu nu vreau să zic... Carina mea...

Incercă să o sărute, dar ea îl respinse puindu-i mâna în piept.

— Mai de grabă, vezi, — zise liniștindu-se, vând romannl unui idiot să-l publice pe numele lui, mă voi înjosi eu, dar nu opera mea.

Goulliau își aminti de Calzi că avusese

acelaş gând, dar nu pomeni nimic să nu-şi supere mai mult nevasta. Nu-şi arată însă părerea lui asupra acestei idei, ce erà la Calzi un principiu şi la Carina încheerea unui raţionament, dar simţi un adânc dezgust şi de logica pietenului şi de a soţiei lui. Observă numai :

— Dar persoana care cumpără romanul poate să-l publice tot într'un foileton sau la un editor popular.

— Eşti foarte naiv! Cine *cumpără* o carte, nu o cumpără să o revândă, şi după cum plăteşte pe autor, plăteşte pe marele editor să i-l publice, — răspunse Carina liniştindu-se cu totul.

— Să ne împăcăm atunci! — zise bărbatul. Oh! ce picioare reci ai! şi ziceai că ard de te frig!

— Ard pentrucă am iluzia că ard! Cine poate să-mi răpească iluziile? Vezi pe când erai dincolo cu colegul tău, eu aveam iluzia că sunt... Dar de ce să-ţi spun? Nu, nu-ţi spun, nu vreau să-ţi spun: nu meriţi!

— Carino! — zise tânărul cu glas serios, — şi eu aveam iluzia că sunt fericit pentrucă

lucram și iubeam, pentrucă mă înțelegeam cu nevasta și ea cu mine; pentrucă eram săraci de bani, dar bogați de visuri, dragoste și bună voe și încă de spirit; pentrucă, în fine, stăpâneam tot ceiace nu ne poate da nici gloria, nici banii. Acum mi se pare că iluzia aceasta e gata să zboare, pentrucă știu o persoană care când stă bine, nu e prigonită de miclele dureri ale vieții, zice vorbe mari, zice că e tare, zice că e mândră pentrucă e săracă, mândră pentrucă e un geniu necunoscut; și apoi la cea întâi piedică întâlnită în cale, se supără și se face mai rea decât diavolul!

— Eu dorm!... zise Carina care închisese ochii, — părintele călugăr n'are decât să se întoarcă la perete și să-și urmeze predica.

Dar Goulliau simți că glasul ei eră schimbat și se întoarse, nu pentru ca să-și urmeze discursul la perete, ci ca să stângă lumina. Și în întunerecul odăii sfășiat abia de lucirea geamurilor fără perdele ce se deschideau pe un fond de neguri depărtate, se auzi puțin după aceia zgomotul unei sărutări.

Carina se deșteaptă cea dintâi; abia scoase de sub plapomă, căpușorul zburlit și văzù că ziua erà frumoasă și resimți o mișcare de bucurie.

Prin geamurile asùdate se presimțea cerul limpede, strigătul vesel al ciocârliei străbătea prin cânturile altor păsărele adunate prin copacii villei Barberini, și dădeau Carinii impresia unei coloane înalte de apă ce ar izbucni printre miile de picături aruncate de o fântână. Zgomotul neînterupt al trăsurilor ajungea ca fâșâitul depărtat al unei căderi de apă.

În zgomotul trăsurilor și cântarea păsărilor se topea plânsul sfios al unei viori ce venea din cele două camere alăturate, sub-închiriate unui domn străin.

Carina stetea și ascultà, *vedea* arborii galbeni din grădinele de jos, liniștiți și înrou-rați în dimineața de toamnă, și ciorcârliele și păsărelele scăldate în roua frunzelor. Ciocârliei trebuia să-i fie frig, poate și foame și totuși strigătul său erà vesel și revărsà bucurie.

Se gândi la plicul aruncat pe măsuță și

asemănă lucrarea sa cu cântul păsărilor. Eră o istorie veselă, plină de fericire, tânără și suavă ca titlul, ce o împodobeă. Cine ar fi citit' o ar fi resimțit bucuria din cântecul păsărilor; pe când, ca și paserile, la apropierea ernei, aceea ce îl scrisese va suferi de frig și, cine știe, poate și de foame.

Carina nu-și făcea iluzii, cu toate că zicea contrariul. Salarul lui Goulliau nu putea să ajungă la toate: din zi în zi cele trebuincioase vieții deveneau mai scumpe. *L'anno santo* aruncă asupra Romei un blestem infernal. Dar mai bine decât să se ducă să locuiască în altă casă și să piardă lumina și soarele din camera de culcare, în care Carina stă toată ziua, soții Goulliau au subînchiriat două camere din micul lor apartament; dar asta nu eră de ajuns! Carina a dat drumul și servitoarei și a luat cu jumătate de serviciu pe o cumnată de a portarului; și totuși nu eră de ajuns. Cu toate acestea Carina nu se deznădăjduia; dar când îi eră frig nu izbutea să-și stăpânească nervii; și o tristeță fără margini o coprindea, gândind că a dăruit vieții ființa, ce abia se zămislise

în ea, înainte de a-și fi ajuns visurile ei de a stă^{ta} mai bine.

Dar visurile acele care mai înainte o pă^{ra}șeau rar, acum i se păreau deșarte; nervii ei se impresionau de frig ca strunele unui instrument muzical, și sufletul ei răsfrângea norii de toamnă ca apele unui fluviu; și totuși apoi eră de-ajuns o lucire de soare, țipătul ciocârliei, vibrațiile aerului de dimineață, ca să se acorde din nou instrumentul și să se împrăștie orice nour.

În dimineața aceia când bărbatul său se trezi ea îi țin^u un mic discurs filozofic.

— Ascultam paserile, — zise ea, — și gândeam că ele nu au casă, nici pâne, nici haine, și totuși sunt vesele; nu numai atât, dar cearcă conștient sau nu să împrăștie veselie în cei ce le ascultă strigătele. De ce nu am putea și noi să fim ca paserile?

— De ce? — răspunse tânărul. — Pentru că noi nu putem luă ceeace găsim ca paserile...

— Fiindcă *nu știm* să luăm, — zise Carina.

— Și ce-ți spuneam eu aseară doar? — exclamă bărbatul.

— Nu-mi aduc aminte să-mi fi spus aceasta — reluă ea. Totuși am să-ți arăt că și eu voi ști să-mi ieau binele unde-l voi găsi.

— Ce-o să faci ?

— O să mă duc la directorul cutărui jurnal să-i ofer *Primăvara*. De nu o va vrea el, o vând celui care mi-o cădea întâi.

Văzând că ea repetă serios această din urmă idee, Goulliau se întunecă la față și zise cu glas aspru.

— Asta n'o s'o învoesc eu; înțelegi ? Nici-odată !

— O să vedem, zise ea cântându-și vorbele. Apoi se sculă, se spală, se peptănă și se duse să deschidă ușa femeii de serviciu.

— Bună dimineața, doamnă. Ce cald e azi ! — exclamă femeia, o bătrânică cu pieptul îngust, părul bălan foarte galben, pieptănată cu pieptănătura «Iris» și cu o veche blană de Tibet, care-i da înfățișarea unei cucoane.

— Ai venit târziu, — zise Carina, — aprinde iute focul.

— D-ta te-ai sculat dimineață, — răspunse femeia scoțându-și mantela. — Dejà te-ai pieptănat: nu ! ce rău ești pieptănată cu părul

cela frumos! Să vedeți pe cucoana stăpânului casei ce frumos e pieptănată? Carina intră în odaie și se duse să scoale pe bărbatu-său care citea.

— Degrabă, scoală-te, scoală-te, voiu să deschid fereastra.

— Ce ai în astă dimineață, păsărico? — întrebă Goulliau netezindu-i părul. — Ce ai visat?

— Lasă-mă, sunt destul de smultă. Lasă-mă, voiu să deschid fereastra și să ies, scoală-te, lasă-mă, — zise ea zbatându-se în brațele lui Goulliau care o apucase de după gât.

— Ai pe diavolul în tine, în as'diminează — zise el. — Unde vrei să te duci la ceasurile astea?

Pe când el se isprăvea de îmbrăcat, Carina deschise fereastra și se așeză la geam; și, cu toate că era obișnuită cu vederea splendidă de care se bucură în toată dimineața, dela fereastra sa înaltă, nu-și putu stăpâni un strigăt de admirație.

Peste noapte plouase și acum Roma întreagă, strălucind printre aburii azurii și subțiri, părea că izvorăște din dimineața de

toamnă ca o cetate vrăjită din vălurile abia sfășiate de un fermecător.

În cercul larg al zării cerul se plecă scăldat în dulci nuanțe viorii; fășii de câmpii verzi ca mușchiul, arbori vaporoși ca norii, nou-rași trandafirii tiviți cu aur, colorau depărtarea vedeniei acesteia minunate. Sub ferestrele Carinei, în grădinele Barberini, toamna zâmbea în toate ramurile. Copacii de un galben aprins și unii roșcați-ruginii, scânteiau și în adâncimea aleelor, păreau masive enorme de flori. Pe statuele jupuite săltau păsărele; nici o suflare de vânt, nici o ființă omenească nu turbură singurătatea locului: dungi de apă steteau pe scările terasei, câteva foi se rostogoleau în aerul răcoros, căzând tăcute pe nisipul deschis al aleelor. Părea o grădină fermecată și necunoscută, tăinuită în sânul cetății; un mărgăritar gălbui în adâncul unei scoici sonore.

Acea grădină era bucuria și chinul Carinei, căci râvnea cu foc la ea și o stăpânea numai cu privirea. Dintre grădinari nu văzuse nici odată vre-unul trecând prin aleele aurite de soare sau de lună, pline în totdeauna de

cântecele paserilor și de visuri; și și-o asemăna cu o comoară păzită de un balaur răutăcios, care nu se bucură de ea și nu lasă nici pe alții să se bucure.

Oh! să se poată coborî acolo jos, în dimineața plină de mărgăritari de rouă, să se bucure mirosul frunzelor moarte, de desfășurarea cerului strălucitor, ce se deschide printre arborii de aur; să îmbrățișeze în bucuria dimineții limpezi statuetele bătrâne, scorjite de vremuri și de propria lor zădărnicie, să strige cu ciocârlia, să scuture ramurile mărgelate cu rouă și frunzele moarte de urît, să dea viață locului, locului măreț și fără folos pentru nimeni.

Cine o împiedică să facă acestea?

Stupidul acela de balaur păzea oare la zaplaz și-i oprea intrarea?

Se gândi la grădinele deschise publicului, în care ea se ducea să se sorească cu bătrânele sărace și, prin înlănțuirea ideilor, se gândi la grădina Carlo Alberto, prin care trebuia să treacă la directorul jurnalului, căruia voia să-i ducă manuscrisul său. Și deodată simți un fior de desgust și de amărăciune prin

inimă, amintindu-și că trebuia să preschimbe în pâne munca ei ideală. Se întoarse dela geam și închise zgomotos fereastra.

Goulliau se isprăvisse de îmbrăcat și peria cu îngrijire pălăria lui nu tocmai nouă, zicându-i cu rezemtare melancolică:

— Și acum haidem la munca silnică... Carina se uită la pălărie, auzi cuvintele pe care Goulliau le adresă tovarășei sale de suferinți și uită păsărelele, ziua frumoasă, viziunea minunată a Romei, toate lucrurile frumoase și nefolositoare, care o umpluse de veselie puțin mai înainte.

* * *

După-ce ieși bărbatul său, ea scrisse o scrisoare plină de îndrăzneală tatălui său, ieși și se duse la cutie să pue scrisoarea. Stradale erau noroioase, dar cerul azuriu și aerul cald; în zare câțiva nou-rași străluceau ca niște colnice de argint. În piața unde era cutia, lumea așteptă un pelerinaj venit din Sud. Din copacii grădinei cădeau picături și frunze de aur palid; tramvaiele se strecurau iuți printre oamenii, cari se dedeau la o parte,

ca din drumul unei lighioane mari, dar liniștite.

Carina își uită propriile griji pentru plăcerea pe care o resimțea de câte ori privea viața multiformă a mulțimei; plăcere cam ironică, sau cel puțin așa o credea tânăra femeie, care, când se oprea în vre-o îngrămădeală a mulțimei, strânsă în jurul vre-unui șarlatan, la o vitrină, în jurul vre-unui ștren-găraș șiret ce desemnă o figură pe trotuar, își scuză curiozitatea dând'o drept curat artistică.

Ea puse scrisoarea, apoi se îndreptă spre ieșire, în fața căreia se înșirau trăsurile mari și largi ale hotelurilor; strălucea câte un geam, câte un vizitiu cocoțat mai sus ca ceilalți, stăpânea mulțimea cu o figură impunătoare de diplomat de operetă.

La sosirea peregrinilor mulțimea se îngrămădi la uși; preoți obișnuiți, nalți și groși, cu barba nerasă de mai multe zile, călăuzeau înainte ori împingeau turme de femei sărmane, cu sarcini în spinare, obosite și uluite. O mulțime nenumărată de negustori ambulănți luară cu asalt pe preoți și pelerini: unul mai ales, care părea un domn, bine

îmbrăcat și bălan, flutură în fața bietelor femei un mănunchiu de metanii aurite, strigând cu glas monoton:

— Doi gologani! doi gologani! doi gologani! metaniile anului sfânt: doi gologani! doi gologani! doi gologani!

Câțiva lustragii perduți în mulțime încep să lustruiască repede ghetetele pelerinilor, pe când o pitică cu polcuță liliachie, cu guler de blană și buzunările pline de bilete de noroc, mormăia:

— Priviți! Priviți!

Două pelerine ce erau lângă Carina, se uitară la pitică, ca la o ființă supranaturală; ființa pocită băgă de seamă curiozitatea pe care o deșteptă și se folosi ca să vândă femeilor bilete de noroc.

— Înainte! — zise un preot cu glas răgușit împingând pe pelerine.

Negustori ambulănți și negustori de cărți postale se încrucișeau și se ghionteau cu nteles; un miros cald de prăjituri plutea în aer; mii de voci vibrau în zgomotul împrăștiat și duruitor al trăsurilor ce treceau în goană, al tramvaelor, al tuturor huetelor depărtate.

Un preot gros trecu prin mulțime care i-se grămădi în jur; și Carina fù împinsă înainte și printre o sută de capete curioase, ea zări capul chel al preotului, făcându-se trandafiriu, apoi roș ca macul, auzi o glumă ordinară mormăită de un vânzător de plăcinte și zimbi. Dar îndată simți desgust de zâmbetul său vulgar și crud și ieși din mulțime, rușinată și înciudată în potriva ei înșiși că se amestecase printre mulțimea inconștientă.

Pe când trecea prin piață, o bicicletă trecu pe lângă ea, recunoscù în ciclistul balcoș, cu beret cu cozoroc, pe cronicarul jurnalului către redacția căruia se îndreptă și roși.

— Și totuși nu sunt sfioasă! — își zise în sine. — Am roșit ca și când acela ar fi băgat de seamă că mă duc să milogesc ceva.

Trecu mai departe. Stradele se uscau iute, trotoarele păreau spălate; toată calea Națională, în al cărui fond, pe cerul azuriu, se urcau nourași cenușii și auriți, era scăldată într'o lumină azurie și chipurile trecătorilor se desemnau în linii clare ca într'o fotografie luminoasă.

Carina iubea strada aceasta mare și plă-

cută, cu dragostea pe care o ai pentru un peisagiu, pentru un motiv, pentru o operă de artă: de multe ori, în anume ore ale zilei, sub anume efecte de lumină, mergând în valurile largi ale mulțimei sau perzându-se pe trotoarele pustii, simțea un fel de încântare, nu băga de seamă că merge și îi părea că trece un fluviu și simțea aceiași ușoară amețală care ți-o dă reflexul apei curgătoare.

Și în dimineața aceea, în lucirea azurie care se revărsă pe trotoarele curate, ea simți acea nelămurită fericire și atracțiune, amintindu-și totuși unde se ducea și părându-i-se că se duce să îndeplinească sacrificiul brutal a tuturor idealurilor sale de artă.

— Doar nu sunt sfioasă! Înainte! — își repetă ei înșiși intrând în redacția jurnalului.

Pe scară întâlni o doamnă îmbrăcată în negru și această întâlnire o îmbărbătă.

Înainte. O căldură înăbușitoare năvălea în aerul scării puțin cam întunecoase. Ajunsă sus se opri plină de grijă: inima îi bătea tare.

Un tânăr palid cu ochii indiferenți și cu cearcăne vinete de om stricat o întrebă ce vrea.

— Directorul.

— Nu a venit.

Ea amintindu-și că nu era sfioasă, zise cu un glas plin de mândrie:

— Ba da, mi-a spus să vii la unsprezece, dă-i cartea mea.

Tânărul luă cartea de vizită, dispărură și se întoarse:

— Intrați!

Carina se găsi într'o sală mare din ale cărei geamuri se revărsă o lumină cenușie de amurg: canapele vechi galbene și o masă mare, acoperită cu postav verde, erau toată mobila.

Un lucrător, ședea într'un colț și așteptă timid și răbdător. Carina se simți din nou umilită, văzând că trece vreme, că nimenea nu o chiamă și că ea cu manuscrisul în mână trebuie să aștepte sfioasă și răbdătoare ca și lucrătorul venit poate să reclame în potrive vre-unei informații din jurnal. Câțiva inși intrară și ieșiră; prin ușile crăpate se auzeau glasuri și râsete de bărbați: cineva vorbea la telefon, un tânăr cu o ceașcă de cafea în mână se arătă în fundul antreului și văzând pe Carina, veni spre ea.

— Aci e directorul? întrebă ea roșind.

— Poftiți — zise tânărul.

O introduse într'un salonaș tot așa de întunecos, el intră în odaia de alături lăsând ușa deschisă. Și trebuie să fi spus că o doamnă întreabă de director, pentru că Carina auzi un glas pe nas rostind cu compătimire ironică :

— Bietul Director!

O flacăra de mânie trecu prin ochii Carinei. Drept cine o luau? Sau ghiceau motivul vizitei sale, sau știeau cine era și o disprețuiau până într'atât încât compătimeau în derâdere persoana care trebuia să o asculte. Se simți înjosită și tare în acelaș timp și se hotărî să plece; dar abia ajunsese în antreu când tânărul scoase capul pe ușă și o chemă.

— Domnișoară, poftim!

Ea se întoarse, cam măgulită de acel «domnișoară» și tânărul o conduse în salonul directorului.

Un domn gras și palid, cu niște mustăți lungi negre, scria, șezând înaintea unei mese lustruite, pe care lumina unei ferestre mari se revărsa în lucire argintie. În cele cinci mi-

nute cât stătù acolo, Carina nu văzù decât lumina argintie și mustățile directorului, băgând de seamă că una din mustăți erà mai lungă decât ceailaltă.

— Bine, — zise directorul, după ce ea își făcù oferta. — Veniți pe la întâi Decembrie și voi puteà să vă dau un răspuns.

Ea se întoarse în calea Națională fără să știe pe unde a venit; simțea o mare tristețã dar și o mare ușurare pentru sacrificiul ce i se părea că l'a săvârșit. Urcă încet strada Parma, apoi treptele grădinei și se rezimã de parapet privind cu luare aminte lespezile găurite și pline de apă ca un burete de piatrã. Pe paltinii despoiați câteva frunze uscate, în culoarea fierului ruginit, tremurau par'că de frica de a nu se deslipi de ramul pe care s'au nãscut și au murit. Carina se uitã la pietre și frunze: ah! da, cum se tocesc lespezile și cum se țin de îndărătnic de ramuri frunzele, tot așa și visul său puternic și dulce s'a tocit și a murit dar nu vrea să se șteargã cu totul încă.

Gãsi acasã o surprizã care, în primele clipe, i făcù o mare plăcere: cățelușul grațios și

lustruit pe care îl văzuse cu o seară mai înainte în *bar!* Mica lighioană părea un cățeluș de ipsos imbrăcat cu o blană de Mongolia și se făcuse stăpână pe sala de mâncare și trăgea cu dințișorii țarțamurile unui jâlț. Văzând pe Carina o privi cu o căutătură aproape omenească, cu ochișorii mici, și scoase un lătrat pe atât de subțirel pe cât de îndrăzneț.

Ea luă în mână grațiosul animal, îl ridică în sus și-l lipi de grumaz, îl duse în iatac și îl aruncă pe pat. Și pe când își scotea pălăria, căuta o panglicuță în cutia dulapului, răsfățându-l ca pe un copil :

— Și bunicul? unde ai lăsat pe bunicul, Cip, Cip? De unde ai venit drăguțule? Ți-a fost frig? Așa, să-ți pun blana Luciei. Așteaptă, stai bine! Iaca! ce frumos ești tu acum cu născucul cela roz. Ah! iată! — apoi după ce înnodă panglicuța la gâtul cățelușului : — Cum are să mai râdă tipul cela de Goulliau! Să vezi! Să vezi numai!

Auzind pe bărbatu-său urcând scara, alergă, luă blana Luciei și o aruncă peste cățeluș, care stătù acolo ascuns și liniștit.

— Ghici? — zise bărbatului său cum intră — ne-a sosit dejă puișorul!

El încă gâfâind de pe scara suită în fugă, se duse să vadă ce e sub blană și începù a râde.

— Nebunul cela de Calzi! Ce tip! El l'a trimis, nu e așa?

— Da, — zise Carina râzând și ea.

Dar supărarea veni după aceia, când cățelușul refuză orice mâncare, chiar și carnea pe care Carina se căznea să i-o dea mes-tecată gata.

— Omul care l'a adus a spus că nu mă-nâncă decât pișcot, — zise Lucia.

— Ah! — zise Carina cu amărăciune întorcându-se, spre câne, — atunci nu ți-e aici locul, frumușelule!

Totuși îi cumpără, pișcot, dar își schimbă dispoziția și începù să-i cârtească asupra lui Calzi.

— Se putea să facă altfel! I-l dau îndărăt, știi! să-și facă cu el friptură!

Dar nu-l trimise. Èrà așa de grațios și drăgălaș! În loc să crească pare că se făcea mai mic și Carina petrecea cu el ceasuri

spălându-l, pieptănându-l și făcându-i funde cu panglica la gât.

Într'o seară în cele din urmă zile ale lui Noemvrie băgă de seamă însă că cheltuiala cu cânele făcuse gaură în socoteala gospodăriei și se gândi cu scârbă: Viața mea e așa de strâmtorată și meschină, în cât nu-mi învoește nici un fel de jucărie și de petrecere nefolositoare.

Și se descărcă asupra lui Teodoro Calzi care veni să bată la ușa micului apartament friguos, în seara aceea.

— Spune-mi! — zise Calzi cum intra, adresându-se lui Goulliau, — ce ai de gând să faci sărbătorile Crăciunului?

— Eu? Nimic, — răspunse celalt, scoțindu-și și curățindu-și cu îngrijire paltonul.

— Eu, în schimb, am prevăzut, am văzut și hotărât. Ai văzut în strada Torino, la vitrinele cooperativei militare, sunt terine cu cârnaț de Modena.

— Domnule Teodoro, — întrerupse Carina, noi, de sărbători, o să frigem cățelușul pe care ai binevoit să mi-l dai fără să mă întrebi.

— Ascultă ! Ascultă ! — zise Calzi fără să se supere. — Unde e prietenul ?

El voi să-l vadă și găsi că e slab și că fără îndoială Doamna Caterina nu-i dă de mâncare.

— Mănâncă jumătate de ectogram de pișcot pe zi.

— Mă îndoiam eu de ce se chircește. Un ecto, îi trebuie, un ecto întreg. Știi unde sunt pișcoturi bune?... Dar de ce nu-l lași, D-nă Caterină ? Unde-l duci.

— Dacă ți l'ai lua îndărăt, ce-ar fi ? — zise Carina — Să-l iai cu d-ta : noi suntem săraci și nu numai cânelui nu avem ce da de mâncare, dar nici pentru noi nu este !

Goulliau o privi indignat, dar mânia lui se potoli în fața tristeții adevărate și adânci a nevesti-sa. Carina începea să sufere din cauza sarcinei : era foarte palidă, cu ochii în cearcăne vinete, cu buzele albe și uscate, cu fața contractată de desgust și suferinți. Și Teodoro se uită la ea pe furiș, strânse din ochi și din cauza aceasta îi căzù monoclul. Ca să schimbe vorba începù a-i spune lui Goulliau despre un cognac și — cu mare

taină îl învăță cum să deosibească champagnea adevărată de cea falsă.

— Când vezi turnând *Champagne*, — îi zise cu glas încet, făcând semnul de a turna vin, — te uiți la firul lichid care curge în pahar din sticlă, dacă firul acesta scânteiază ca aurul, vinul e natural.

Carina care ședeà cu cățelușul în brațe, ridică iute capul; dar Goulliau temându-se să nu-i spue vre-o altă obrăznicie, schimbă iute vorba. Cum merge căsătoria?

— Dămoi de tot, lasă-mă în pace! — zise Teodoro strângându-și capul în mâni, dar zâmbind cu mulțumire. — E ceva de înebunit! mă lupt cu mai bine de șaptezeci de femei, ajunse la patruzeci de ani, cu zestre mai mult sau mai puțin mulțumitoare. Să nu mai vorbim!

— Mi se pare că te cam lauzi! — observă Carina.

Atunci Calzi scoase din buzunar un teanc de scrisori mai mult sau mai puțin motolite, le împrăștia pe masă și bătându-le cu mâna, strigă:

— Iată probele, citiți.

Dar Carina nu voi să citească, pe când Goulliau deschise câteva, citia pe ici pe colea și izbucnea în râsete.

— Și d-ta vrei să te 'nsori! — zise Carina cu dispreț. Dar îți dai seamă ce e căsătoria?

— Știu prea bine: înainte de toate plata datoriilor!

— D-ta ai datorii și vrei să întemeezi o familie.... reluă Carina; dar Teodoro întrerupse.

— Cine nu are datorii? Toată lumea are datorii!

— Noi de pildă...

— A! d-voastă! De aceia sunteți în halul în care sunteți! — zise cu multă înțelepciune Teodoro.

— Și în ce hal suntem, mă rog? — întrebă amenințătoare Carina.

— Dămol! în starea de a nu putea ținea un cățeluș!

— Fie! dar tot nu suntem pe punctul de a ne vinde persoana, libertatea ca d-ta!

— Carina, citește asta, — e în adevăr nostimă! — zise Goulliau râzând și întinzând o scrisoare nevestei sale.

— Lasă-mă în pace, nu voi să-mi spurec mâniale! — zise ea.

— Și d-ta, zise sentențios Teodoro Calzi scoțându-și monoclul și ridicând sprincenele, — d-ta vei vinde ceva mai mare decât libertatea, dacă vrei să trăiești, îți vei vinde talentul; și dacă-l ai și nu vrei să-l vinzi preferind mai degrabă mizeria, care e mai rea decât moartea, atunci trebuie să fii țicnită.

— Și d-ta ești un imoral, o bestie, și te gonesc. Goulliau se ridică, se apropie de nevastă, îi trecu mâna pe păr, rugând-o să se ducă să se pue în pat.

— Fă-mi plăcere, du-te, du-te...

Dar ea nu se mișcă, pe când Teodoro își strângea teanc scrisorile și se ridică arătându-se ofensat și plin de demnitate.

— Eu mă duc, zise puindu-și paltonul. Dar cred totuși că doamna Caterina nu are dreptate. Ce e morala? Să ne facem bine nouă înși-ne. Dacă toți ar urma această maximă lumea ar merge mai bine. Dacă toți ar fi ca mine...

— Viața ar fi un joc murdar.

— Și ce, nu e un joc?

— Dar nu încă murdar. — De altminteri, — reluă Carina schimbând tonul, — ce gust să stau la vorbă cu d-ta? Starea mea, cum spuneaî singur, trebuie să fie foarte mizera-bilă dacă sunt silită să stau la vorbă cu d-ta.

Aceasta lovitură jigni în adevăr pe Calzi și i se păru cât se poate de trivială. Zise:

— Starea d-tale în adevăr e prea inte-resantă ca să-ți pot face neplăcerea să-ți răspund cum ai merita. Du-te, du-te și te culcă și noapte bună. Vii și tu Goulliau? Noapte bună, doamnă Caterină!

— Mă duc o clipă și mă întorc îndată, zise tânărul Carinei.

Dar după un minut se întoarse, lăsând ușa deschisă pe când Carina punea pe jilț cățelușul adormit.

— Ascultă, — îi zise, — Calzi vrea să iea cățelul, vrea să facă o șotie, să sune la o ușe în catul de jos și să-l dea servitorului care o deschide.

— Nu! — strigă Carina — Ești stupid! du-te.

— Ertare vă rog! — zise el cam ironic, — credeam că sunteți dispusă să faceți o mică jertfă. Carina se înfioră la aceste cuvinte ale

bărbatului său mai tare decât pentru cearta avută ceva mai înainte cu Calzi: o umbră pământie i se lăsă pe față, un vârtej de desgust și desnădejde îi întunecă sufletul.

Deschise fereastra camerei și se uită în jos. Noaptea era întunecoasă și rece: abia ajungea până în grădină o lucire slabă dela felinarele gălbui dela Quatro Fontane și de jos de la ferestrele luminate ale palatului Barberini. Frunzele fâșieau în vânt ca niște unde mici și răsunătoare, într'o singurătate rece. Sub cerul întunecat și uniform, Roma luminată se desemna lămurit, gălbue pe fundul negru al zării. Carina se încredință că nimeni nu putea s'o vadă, luă cățelușul și-l aruncă. Apoi închise fereastra înfiorându-se și izbucni în plâns nervos.

* * *

Da, de multe ori îi era frică de neurasenie din pricina frământărilor chinuite ale sufletului ei răzvrătit. Nu fusese oare un semn de boală omorârea nevinovatului cățeluș, în tovărășia căruia petrecuse ceasuri plăcute, timp de trei săptămâni? Și apoi de

ce a mai și plâns, lucru ce nu i se înrâmpla nici odată? Era ea oare întreagă ca oricare altă femeie? Și totuși nu, nu voia să fie anormală, voia să iea viața așa cum e, voia să fie tare în viață, să învingă în cruda luptă pentru trai.

— Vreau să fiu ca un naufragiat agățat cu putere de o stâncă nu tocmai departe de mal; — se gândea. — Împrejur marea e frământată de vijelie, valurile urlă; dar mâne o să fie senin și naufragiatul va putea ajunge la țărmul înflorit.

În vremea aceasta iarna înainta mult mai aspră decât de obicei în Roma și Carina suferea de frig, când nu o chinuiau friguri ascunse.

În zilele cu soare mergea în grădinița Carlo Alberto, uitându-se cu duioșie la jocurile copișilor; dar de multe ori trebuia să stea acasă în frigul umed al zilelor ploioase.

Tatăl său scrisese lui Goulliau arătându-i desnădăjduita lui stare materială: «Și eu, scriam singur și totul era părăduit de mâini străine, am luat atunci o nevastă săracă, dela

care nu pot aştepta decât iubire!» Puţin lucru însă poate da iubirea pentru trai!

Când s'a însurat cu Carina, Goulliau nu a cerut nici o zestre. De bună voie socrul hotărâse să dea ceva pe lună tinerii şi nesocotitei perechi; fără voia lui a trebuit să-i lipsească de acest ajutor bănesc tocmai în clipa când aveau mai mare nevoie de bani. Ce putea să facă? Şi el îşi făcuse iluzia că va putea să-i ajute: acum suferea şi el, dar nu putea îndrepta nimic. În viitor da: mai ales că aştepta să fie înaintat.

Şi Goulliau aştepta înaintare; dar până atunci era destulă vreme pentru Carina să se istovească, eacare avea nevoie de bună îngrijire, de hrană bună, de căldură, de linişte, şi să se vestejească în frig şi suferinţă, iar copilul să se nască pipernicit şi să nu găsească cuibul cald şi luminos pe care avea dreptul să-l găsească.

— Ei! mici mizerii ale vieţii; crudă bătaie de joc a soartei; lipsă umilitoare a aceluia *ceva mai mult*, ce e de multe ori mai trebuincios decât înşişi cele trebuitoare ale vieţii; ascunse lipsuri ce sunt mai dureroase, mai

chinuitoare decât mizeria scoasă la iveală și adeseori cu folos! — astfel gândeau soții Goulliau, care se lipseau în zadar de a intra în *bar*, mergeau în zadar pe jos distanțe enorme pentru a nu cheltui douăzeci de bani cu tramvaiul. În zadar renunțase Carina la servitoare, la un săpun ceva mai fin, la mănuși de piele; în zadar aruncase pe fereastră, ca o sarcină nefolositoare, drăgălașul cățeluș; aceste erau jertfe mici ce dădeau numai dezgust și amărăciune, fără să aducă vre un folos.

Și Goulliau făcea multe mici jertfe și suferea și se simțea umilit mai mult decât nevastă-sa, pentru că muncea și simțea viața mai greu decât ea. Rar se ducea la Costanzi în galerie sau în parter și-l prindea un vârtej de răzvrătire și suferință privind, în loje, doamnele ce nu luau seama la spectacol, pe când Carina lui așa de inteligentă, care iubea așa de mult muzica, nu putea pătrunde în templul artei mângăetoare. Apoi a trebuit să se lipsească și el de teatru privind în antreu afișele, cu inima strânsă și cu o plăcere plină de amărăciunea, sosirea spectatorilor.

O lojă! pe seară atâția franci! Ce câștiga el în cincisprezece zile de muncă!

Intr'o seară însă fură dați afară din antreu cei fără bilete; eșise înainte de a-i fi spus nimeni și simți o pornire de ură împotriva societății. Afară! Afară! Afară și din antreul teatrului celui mare al vieții, afară în întunec și trig!

Către jumătatea lui Decembrie Carina se mai duse la redacția jurnalului, dar i se spuse că directorul lipsește din Roma. Mai veni pe la sfârșitul luni, dar de trei ori o întoarseră cu răspunsul că directorul e prea ocupat: a scris dar n'a primit nici un răspuns. De câte ori se suia pe scara întunecoasă și caldă o coprindea un simțimânt de umilință: îi părea că se duce să cerșească, dar în sine zicea către micul necunoscut ce-l purta în ea:

— Pentru tine, pentru tine!

Acum nu mai era vorba de artă, ci de viață și Carina cerea muncei ei intelectuale, nu o deșartă zi de glorie, ci scuticele pentru

noul născut, salariul pentru dădacă, toate lucrurile ordinare, dar fatal, absolut trebuincioase pentru evenimentul ce trebuia să se săvârșească. În ajunul anului nou întâlniră pe Calzi la Pincio. Ziua era splendidă și o mulțime uriașă se îngrămădea în jurul estradei unde cânta muzica; trăsurile numai umblau, oprite una în dosul celeilalte, cu sticlele de la fânare strălucind în lumina măreață a apusului de soare. Pe alei se frământa un număr necrezut de femei și fete, mai mult sau mai puțin frumoase, mai toate cu privirile rătăcite în căutarea visului și a dragostei.

Soții Goulliau și Calzi găsiră loc pe o bancă lângă terasă și Teodor începu a face filozofie asupra mulțimii care trecea:

— Câtă ură și câtă dragoste, câte haine și pălării noi, câtă aparență, câtă viclenie și câte jertfe; câte femei și câți bărbați, câtă invidie și câte poliți de plată! Și câte canalii!

— Și noi suntem în numărul lor! — observă Goulliau, trăgându-și pantalonul pe genunchiu.

— Dămol! Suntem în numărul lor. Știți ce am făcut eu azi? Am refuzat..

— O căsătorie?

— Ascultă, ascultă! e de mirare cum ghi-cești! da o căsătorie: treizeci și șase de ani, foarte frumoasă; plata imediată a datoriilor și treizeci de mii în mână. Afară de asta vară cu un cârnățar din Mantua aproape milionar și probabil moștenitoarea lui.

— Și-o lași să-ți scape din mână?

— Imi pare rău, mai ales pentru cârnățar, care ar putea să-mi fie de folos. Dar sunt pete, înțelegi? Multe pete în trecut.

— Și morala d-tale, domnule Teodoro?
— întrebă Carina.

El păru abia atunci că o bagă de seamă.

— A! cum vă e cheful azi, doamnă Caterină? De ce priviți așa de melancolic pe cei doi? Vă înșelați dacă credeți că maimuțele acele tolănite pe perinile moi ale trăsurii sunt fericite. Să credeți însă că sunt mai nefericite decât noi ăștia de pe jos.

— Istorie veche, d-le Teodoro! Ne place să gândim că cei bogați sunt nefericiți ca să ne îmbărbătăm în sărăcia noastră. De n'ar fi decât că nu știu ce înseamnă înjositorul chin al frigului și încă ar fi de-ajuns.

— A! apropo! Ce faceți mâne.

— Mi se pare că nu e nici un apropo?—
zise Goulliau.

— Ascultă! ascultă! E apropo pentru ca azi n'a fost tocmai frig și că probabil nu va fi nici mâne: prin urmare dacă vreți să veniți mâne să mergem la Ponte Nomentano și să prânzim pe iarbă.

— Nu, — zise îndată Carina, speriată la gândul că va trebui să cheltuiască mai mult decât de obicei.

— Pentru ce nu?

— Pentru că eu nu mă simt așa bine — zise ea roșind; dar înțelese îndată că ghicise Calzi adevărata pricină a refuzului, pentru că el scoase din buzunar un număr din *Corriere della Sera* și i-l întinse, arătând cu degetul un anunț.

Goulliau se plecă înainte să citească odată cu Carina. Lăcirea apusului se resfrânse roșind jurnalul deschis; în clipa aceea muzica începu romanța lui Cavaradossi și mulțimea tăcea. O înfiorare trecu prin seara luminoasă; soarele roșu plutea într'un cer liliachiu sfâșiat de dungi înfocate ce păreau râuri de

sânge, și sub arborii, înflăcărați de lumina apusului, sunetele instrumentelor vibrau și se rostogoleau în unde de aur, revărsând o tremurare de durere nesfârșită peste mulțimea ușuratică și neștiutoare. Un vârtej învâluie sufletul Carinei. Anunțul suna: «Romancier constrâns de necesitate urgentă ar dori să vândă o lucrare a sa foarte interesantă sau după înțelegere, ar împrumuta opera sa spre a servi la îndreptarea și revizuirea altor opere în genul ei. A se adresa etc.» Deci nu era numai ea singură!

— Țsta e un om! — zise Teodoro și-și scoase pălăria. — Și eu îl salut și-l admir.

O doamnă bătrână în haine deschise, care trecea pe alee, crezând că se uitase Calzi spre ea răspunse la salut. Fu deajuns aceasta pentru ca să râdă Carina și să-și mai vie în fire.

— Dacă romanul e scris ca și anunțul trebuie să fie în adevăr interesant! — zise cu ironie.

— Eu aș vinde mai degrabă hainele, patul, totul, totul, chiar și ghetetele mai degrabă decât să fac așa ceva! — exclamă Goulliau.

— O să te fac să bagi de seamă, — zise Teodoro Calzi strângându-și jurnalul, — că probabil scriitorul în chestie nu are pat și cu atât mai puțin ghetete! Și că probabil își vinde opera ca să-și cumpere din banii de pe ea o pereche de ghetete. Și face foarte bine.

— Și tu atunci, — izbucni Goulliau — de ce nu ei de nevastă pe *aceia*, ha?

— *Aceia-i* altă istorie: ar însemna că mă prostituesc.

— Și asta ce însemnează oare? — întrebă tânărul bătând cu degetul jurnalul.

— Nu, — zise cu voce tânguitoare Calzi, — voi nu pricepeți nimic, dragii mei tineri. Veți vinde patul, hainele, ghetetele și apoi veți fi siliți să faceți ceia ce ar trebui să faceți chiar acum, fără atâtea suferințe.

— Se poate încă foarte bine și muri de foame zise Carina.—Ar fi un fel de moarte ca ori care altul!

— Vorbe, Doamnă Caterină, vorbe!

— Dar, — observă Goulliau, — admitem cazul că ar vrea să-și vândă talentul, ca scriitorul acesta, unde s'ar găsi imbecilul care să-l cumpere?

— Da, acestea se întâmplă numai în romane, — zise Carina.

Calzi își scoase monoclul și o privi cu ochii lui gălbui. Era poate întâia oară că se uită drept în ochii ei și chipul lui jumătate luminat și înroșit de lumina apusului, jumătate galben și în umbră, insuflă tinerii femei un adânc dezgust.

— Vrai să mă ocup eu de asta? — întrebă el. — Dacă vrei nu ai decât să spui.

Soții Goulliau știau că se ocupă puțin Calzi cu asemenea afaceri; de pildă se ducea să caute bani la cămătari pentru anume colegi, se îndeletnicea cu vânzarea și cumpărarea mobilelor, căută locuințe și servitoare, puneă în slujba tineri fără ocupație; atunci înțelesă că prietenul vorbiă serios.

— Fă-mi plăcerea să vorbim de lucruri mai vesele! — zise Goulliau îndârjit. Atunci Calzi își ridică în sus capul, își puse monoclul, își încrucișă picioarele și începă a cântă: deodată se sculă întinse un deget pe care soții Goulliau îl atinseră cu răceală și se duse.

Carina priveă mulțimea și pe când observă hainele femeilor, copiii, un câne elegant pe

care îl ducea un băețandru cu mustăți drepte și un pardesiu neînchipuit de larg, domnii care se lăfăiau în trăsuri, oamenii care se uitau la ei, se gândea la ceva nedeslușit, vag, dar supărător, dureros ca ideea în sâmbure a unei crime. Apoi privi stângerea înceată și liliachie a apusului și îi părû că ceva se stingea și în ea.

Goulliau se sculă și-i apucă mâna. Ea luă mâna scumpă și credincioasă și astfel uniți ca doi copii porniră pierduți în valurile mulțimei care se întorcea.

Pe deasupra șirului roșiatic de copaci despoiați, în zarea liliachie, nori lungi de aur ca niște bărci luminoase se duceau și ei topindu-se într'o mare de tristeță.

* * *

Nici jurnalul nu primi manuscrisul, *Primavara* nu era un roman potrivit pentru foileton și poate nici pentru volum de publicat în Italia! Publicului italian, citind un roman sau asistând la o reprezentație, îi place să râdă sau să fie puternic mișcat. Pe când *Primavera* era o istorie de fericire, studiul

unui suflet liniștit, te făcea să gândești, dar nu te mișcă. Nu, autoarea se înșelă crezând că publicul, ostenit de a suferi în realitate, ar resimți odihnă citind o povestire senină. Nu «cititorul» e un mare egoist care se îmbărbătează cu cruzime din nenorocirea altuia, de aceia cere cărții, teatrului, informației, o istorie dureroasă sau o farsă care să-l facă să petreacă, Fericirea altuia îl plictisește și-l supără. În rezumat e un zeu crud și are nevoie de victime, victimă el însuși a unei soarte neîndurate!

Aceste lucruri triste le citi Carina printre rândurile pline de o politeță rece ale scrisorii, ce arată pricinile refuzului. Poate că cel ce scrisese voise să spuie altă ceva, dar în această clipă Carina făcea parte din publicul care suferă și-și lămurea în felul ei refuzul jurnalului.

Toate aceste nu o împiedecară de a resimți o durere nemiltoare văzându-se respinsă și de acei pe care-i disprețuise.

* * *

În cele din urmă zile ale lui Ianuarie soții Goulliau aveau câteva datorii: între altele

una la servitoare! Carina nu putea nici să doarmă gândindu-se la aceasta; îi părea josnic, ordinar și necinstit și într'o zi când Lucia, stărui să fie plătită, stăpâna îi dădù unul din puținele inele pe care le avea, fără știrea lui Goulliau.

«Îmi voi da hainele, patul, ghetele. orice, numai să nu mă scobor până la lucruri ordinare și josnice»... își aminteà vorbele spuse lui Teodoro Calzi. Și iată începuse: a dat tot, tot și apoi? Apoi a sosit ceasul când au început lucrurile josnice: creditorul bătea la ușă, intră în casa goală, strigă, insultă și în acelaș timp spunea adevăruri crude: Am și eu drept să trăiesc, plățiți-mi pânea, plățiți-mi casa, munciți și voi.

Să muncească? Dar muncise și ea și nimeni nu vrea să-i plătească munca. Nimeni? Și totuși era cineva care voià să-i plătească munca: de ce nu i-o da? Astfel gândea ea într'o după amiază din Februarie rezemată de zăbrelele grădiniței Carlo Alberto. Ca și în ziua când se dusese la redacția jurnalului ea priveà léspezile găurite și copacii despoiați, care se înșirau după zăbrele. În dărătul

ei Carlo Alberto, cenușiu în aerul cam înegurat, de-asupra grădinei deșartă la ora aceea și cam tristă, călăreà spre o soartă necunoscută; înaintea ei pe trotuarul pieziș și singuratec al străzei Parma, cădeau din arborii ruginii cele de pe urmă frunze moarte înegrite de iarnă.

Și iată că acum Carina își asemănă cu acele pietre și cu acele foi nu visul, ci mândria și se gândi că frigul și umezeala vremii ca și dureroasele încercări ale vieții schimbă omul ca și arborii și pietrele.

Făcù un ocol prin grădina pustie și ieși prin strada Venti Settembre. O neobișnuită mișcare de trăsurì de casă însuflețeà strada; o companie de bersaglieri veneau aproape în fugă, asemeni unui stol de paseri mari, trecù condusă de un soldat, un călăreț foarte frumos ale cărui forme undoioase sub învelitoare galbenă suggerau ideia unul trup de femeie; un șir de clerici germani roșii ca niște flori de rodii, însuflețeau fondul gălbui al pieții Quirinale.

Carina își aminti în totdeauna acea oră cu contrastul dintre bersaglierii negricioși și

preoții roși, calul elegant și duruitul trăsurilor verzui. Era prea de vreme să meargă înaintea lui Goulliau cum aveà obiceiul în toate zilele; se opri acolo pe piață, în fața orizontului argintiu acoperit de o ceață lăptoasă, unde cupola azurie și profilul ultimilor clădiri din Roma, învăluite și îndepartate se desemnau ca un miragiu la marginea unui deșert vaporos. Carina se oprise lângă niște zăbrele, când simți o zvâcnitură tainică în deșert. Copilul ei, creatura ei se mișcase. Tânăra femeie păli, cu toate că așteptă de atâtea zile săvârșirea acestui fapt atât de firesc; și în acea clipă resimți ceva ciudat. I se părù că micuțului îi era foame și se trezise și se mișcase numai de aceia. Se gândi deodată că era poate numai o sugestie trezită de gândurile triste de adineauri: apoi își aminti că mâncase puțin în ziua ceia și i se părù că o frânghie o strânge din deșerturi până la gât și-i părù că se înăbușe.

Atunci se coborî pe trepte și se îndreptă spre Intendență, hotărâtă să cheme pe Teodoro Calzi.

Când ajunse la Intendență văzù multă

lume la intrare : era ziua tragerii la loterie. Carina se amestecă printre mulțime, dar rămase în coridoare ca să nu o vadă Goulliau pe fereastra biuroului seu, la care se aratau chipuri foarte atente de funcționari, stăruiți jucători la lotărie.

Multă lume umplea curtea largă ca o piață : din cerul argintiu învăluit de nurași azurii se revărsă o lumină limpede și împrăștiată care aruncă luciri asupra grupurilor de inși cu sufletul ațintit la tragere și *eucaliptusul* de lângă zidul gălbui de pe lângă grădinița umedă în fundul curții, întunecat și nemișcat în lumina cenușie părea atent la cele ce se petreceau.

În loggia tragerii un ușier cu galoane de aur pe mânecile roșii, strigă rar numerile arătându-le deoparte și de alta mulțimei atente. Din mânele sale foaia pe care erau imprimate numerile, treceă în mânele unui funcționar foarte distins, cu pălărie tare, care cercetă cu mare bagare de seamă foița și o treceă directorului Loteriei, ce ședeă în centrul loggiei. Carina observă că directorul, un domn cu barba îngrijită și mânele albe tran-

dăfirii, închide numerile în urnă cu o dibăcie plină de grație.

Părea că omul acela serios și impunător nu mai făcuse altăceva în toată viața lui și-și puneă toată datoria morală și dibăcia lui fizică a o săvârși, ca o misiune foarte înaltă, acea simplă funcțiune a degetelor în fața unui popor adorator al roatei care se învârtia în urnă.

Aproape de roata care se învârtea cu o ușoară scârțâitură, un copil cu un șorț lung alb se ridică cu chipușorul lui palid și uscat peste fețele serioase din loggia. Se părea că aceste figuri ciudate sevârșeau un cult pe un altar public. Carina băgă de seamă că toate acele ființe adunate în curte și pe coridoare, în cea mai mare parte îmbrăcate sărăcăcios și cu acea cuviință plină de tristeță care dovedește mizeria, luau totuși o mutră batjocoritoare, poate pentru ca să-și ascundă un simțimânt lăuntric de grijă dureroasă. Mulți se prefăceau că au intrat de curiozitate; alții se uitau la foițe și la numere. Lângă Carina un moșneguț cu un pardesiu cadrilat socotea încet pe degete mișcând buzele mari și vinete.

Chipuri cu șăpci cu cozoroc și gulerul par-desiului ridicat, apăreau și dispăreau printre grupele din curte, la intrarea din ce în ce mai frământată, în coridoarele numai scuiat și pline de fumul gros al țigărilor proaste și în mulțimea incoloră, resareă cămășuța roșie, a unei doamne elegante, se deslușeă un profil de ovreiu batrân, un cap caracteristic eșii dintr'un guler de blană veche și gălbue, mure de copii neștiutori, sfioase chipuri de femeiuște burgheze cu haine roase, ce se trăgeau îndărăt, lipindu-se de zid și priveau cu temere nedeslușită, mulțimea batjocoritoare și roata tragerii.

În mijlocul curții, pe pavagiul verzui și umed două coșuri cu portocale, păreau pline de jaratec; vânzătorul se uită la tragere și din când în când poșteă, cu glas distrat, la marfa lui, publicul.

Copilul cu șorț alb fu binecuvântat; roata se învârti mai iute. Începù tragerea. Copilul, acel copil fără sânge și fără zâmbet, care înfățișă foarte bine norocul trist și anemic, fără șiretlic și fără grație, creat din socoteala oamenilor fără ideal, își vârâ mânuța uscată și

trase cu degetele subțirele o cutiuță. Ușierul o luă, o pusă pe o tavă de sârmă metalică și o trecu controlorului care o trecu mai departe directorului.

Și mânele îndemănaticе ale omului serios și impunător deschiseră cutiuța cu aceiași grație severă cu care o închisesc. Foaia zbură afară; fu prinsă, trecu în mânilе ușierului cu galoane care strigă numărul, arătând foaia pe o parte și pe alta, ici și cole, prin mulțimea plină plină de grija așteptării. Un freamăt se ridică din mulțimea atentă; grupurile se strânsерă gramadă; voci aruncară curioșilor, gluma, observația, comparația așteptată, câteva râsete resunară. De cinci ori se repetă aceeași scenă, aceiași mișcare, acelaș freamăt în mulțime. Moșneguțul de lângă Carina se uită la numere, cercetă foile pe care le aveă în mâni și da din cap, întindea buzele vinete, apoi cască și oftă în același timp. Carina îl privi cu tristeță; moșul îi făcu un salut și căscă și mai tare ca un cotoi flămând.

— Ați jucat mulți bani? — întrebă ea — dar îndată se căi că a adresat vorba bătrâ-

nului. Ce-i păsa ei? Nu venise și ea oare se joace un joc tot așa de imoral ca și loteria? Și ea era o învinsă, o istovită în lupta pentru trai. De ce să se mai intereseze de mizeria altuia când era ea înseși o parte în mulțimea mizerabilă.

Bătrânul care jucase o pereche — 1 și 17 — pentru că fiu-său își rupsese gâtul căzând de pe o fereastră, povestì că jucă mereu și nu câștigă nici odată. Se întreba acum la ce servesc nenorocirile dacă nu ajută măcar să se câștige cu o pereche.

După această adâncă filosofie căscă încă odată, își întoarse rugător spre Carina ochii albaştrii șterși injectați de sânge și scoborând glasul :

— Domnișoară, n'am mâncat de eri ; sunt un sărman bătrân, fie-ți milă...

— N'am nimic, — zise ea cu glas aspru. Bătrânul trăsări și se depărtă. Mulțimea se împrăștiă ; în loggia deșeară stăpâneau numerile negre ; pe zidul gălbui al curții eucalyptusul neclintit și trist în aerul liniștit părea văpsit în trandafiriu ; cerul se însenina din nou. Puțin câte puțin curtea verzue rămase

pustie și Carina se trezi singură pe coridorul, în care trecerea murdară a mulțimii își lăsase urmele, scuipat, fum de tutun prost, mirosul scârbos al zdrențelor și ghetelor vechi.

Câțiva inși se mai arătau la ușă să citească numerele; doi slujbași coborâră scara în fugă, săriră în coridor ca să iasă mai iute în curte și să vadă numerele; intră un guard municipal, se uită și blestemă; intră un soldat se uită și râse, intră o femeiușcă bălae cu capul gol, cu o blană veche de Mongolia, se uită la numere, apoi văzù pe Carina la geamlâc și salută. Eră bătrâna și eleganta Lucia.

Carina îi făcù semn să intre și o chemă la ea :

— Spune unui ușier să înștiințeze pe d. Calzi că o damă îl așteaptă aci: caută să nu te vadă patronul.

Lucia știa câte ceva din aventurile d-lui Teodoro; crezù că vrea Carina să-i facă o farsă și se repezì iute.

— Vine, — zise cu un aer misterios, întorcându-se în coridor.

— Poți să te duci, — zise stăpâna și bătrâna ascultă.

Câteva minute Carina, care şedea lângă geamlâc unde lumina începuse să pălească, privi înaintea ei şirul răzămătorilor de lemn dela ghişouri, a căror suporturi păreau mari semne de întrebare şi-şi simţi inima bătând de o grijă dureroasă; apoi izbucni de râs văzând mutra dezamăgită a lui Calzi care se scoborâse iute şi înaintă în coridor.

— Credeai că eră o pretendentă? — zise Carina râzând. — Ţi-am făcut-o!

Îndată se întoarse serioasă:

— Te-a văzut Goulliau.

— Nu, doamnă.

— Câte ceasuri sunt?

— Cinci fără douăzeci şi cinci, — răspunse Calzi.

— Domnule Teodoro, — zise Carine sculându-se am nevoie de d-ta.

— Ascultă! ascultă! așa pare a fi.

— Fă-mi plăcerea şi nu glumi. Îţi aminteşti ce mi-ai spus la Pincio?

El se prefăcù a nu-şi aduce aminte; ea se aşează din nou şi îl privi ţintă.

— Fă-mi plăcerea şi nu glumi, — repetă. — Îţi aduci aminte foarte bine. —

Înainte ! am nevoie de ajutorul d-tale și degrabă, foarte degrabă !

— Îndată ! Îndată ! — zise el bătând din palme. — Cât ai clipi din ochi ! Răbdare și sânge rece, zicea apostolul santa Barbara ?

— Dar cât timp o să trebuiască pentru asta ?

— E ! cine știe ! — zise el pe gânduri. — Va trebui să tipărim anunțul, să așteptăm, să combinăm.

— Să tipărim anunțul ? — exclamă ea descurajată. — Dar atunci puteam s'o fac și eu ! Apoi aș vrea să nu știe bărbatul meu decât după ce lucrurile vor fi gata : pe urmă, dacă strigă, o să-l lăsăm să strige.

— Ce femei cum se cade ! — exclamă Calzi bătând din palme.

Un pas răsună pe sală.

— Tăcere ! — zise Carina speriată, crezând că eră Goulliau.

Un slujbaș se coborâse, trecu, salută și se duse mai departe : prin geamlăcul murdar se zăreau câteva persoane ce eșeau și intrau în curtea din ce în ce mai cenușie.

— Să facem anunțul, — zise Carina. — O

să-l duci d-ta iute la *Tribuna* și nu mă mai gândesc pe urmă la asta.

Domnul Teodoro scoase carnețelul sau și scrisese cu creionul.

— Scriitoare... începù Carina.

— Dar ce scriitoare!.. lasă să fac eu cum știu — zise el punând în dinți vârful creionului.

Scrise, șterse, mormăi.

— Fă iute, iute — se ruga Carina, privind ușa de pe scară.

— Domol! ce grabă!.. ce!.. ce ai?.. Lasă-mă să fac cum trebuie.

În sfârșit citi :

Scriitor cunoscut, silit de împrejurări, ar vinde cui ar avea plăcere să publice sub numele său propriu, un roman original italian, cu izbândă sigură. Să se scrie *Lapis-posta-Roma*. Cea mai mare discreție.

— Una, două, trei, zece, douăzeci. Să vedem dacă se poate scurtă. Să tăem mare discreție. Va fi mai mare sau mai mică.

— Lasă, lasă — zise Carina — e bine așa. Și căută în punguța ei; dar Teodoro îi zise.

— Nu căută nimic : o să vedem pe urmă...

Oh! adause după o clipă de tăcere, în timpul căriea șterse alte vorbe din anunț — și să-mi spui acum cât ceri?

— Nu mai puțin de trei mii de franci!

— Ascultă! Ascultă! Leafa unui secretar!
Și cât timp ai pus să scrii cartea? un an?

— Fă-mi plăcerea! — repetă Carina. —
Nu mă face să turbez acum. — Du-te și-mi
chiamă pe Goulliau.

* * *

Goulliau se scoborî puțin după aceea, urmat de Teodoro și văzând pe nevastă-sa palidă, aproape cenușie pe față, avu o bănuială ușoară de cele petrecute, dar nu îndrăzni să zică nimic.

— Ce ai? — o întrebă atingându-i vârfurile degetelor. — Ce rece ești!

— A mișcat!.. zise ea încet.

PARINTELE CÂRTIȚA

Sunt câți-va ani, trăiau încă într'o mănăstire cocoțată pe vârful unui munte din Sardinia, câți-va călugări, mi se pare, franciscani. La fiecare trei sau patru luni, unul dintre ei se coborâ de pe munte, în sătulețul din vale, lua un căluț — și de cele mai multe ori căluțul eră împrumutat fără plată de la câte vre-un țăran coprins din partea locului — și cutreerâ patru cinci ținuturi, cerând po-mană.

Cel mai tânăr dintre ei, poreclit Cârțiță, pentru că avea chipul acestei lighioaie sfioase, cu botuțul lung și ochișori mici și lucitori, avea abia douăzeci și doi sau douăzeci și trei de ani cu toate că arătâ mai mulți; se rugâ și tăcea mereu; eră privit ca sfânt și se zicea că eră virgin.

Eră fiul unui hoț, ce fusese omorât cu mulți ani mai înainte ; de copil fusese cioban și maică-sa, o văduvă foarte săracă și mândră, ar fi vrut mai degrabă să-l vadă călcând pe urmele tată-său decât să se facă călugăr.

Părintele Cârțiță, dar, al cărui nume adevărat eră părintele Zuanne, se ruga, tăcea și lucra mereu. Dimineața mulgea cele câte-va capre ale fraților, apoi săpa în grădină, gătea mâncare, spăla vasele, se ducea și aducea apă din puț și dela izvoare.

După amiază stă ceasuri la fereastră, aruncând fărămituri de pâine paserilor ce zburau în jurul ferestrei sale de piatră corojită.

O nesfârșită singurătate înconjura mănăstirea înegrită de vremuri, care începuse a se nărui : păduri de mii de ani, de stejari, stânci cu chipuri ciudate, ce păreau niște capete enorme de sfinxi, în lumina stinsă a amurgului, tufane de răuruscă și ferigi de un verde gălbui se întindeau în jurul mănăstirii și acopereau coastele muntelui țuguiat. De pe ferestruica Părintelui Cârțiță se desfătă ochiul într'o zare nesfârșită, se vedeau munți viorii

sub cerul ce-și schimba fața în fiecare clipă și în zori părea scaldat într'o lumină lăptoasă azurie, iar în amurg ardea în fășii de aur și purpură, ca răsfrânsă dintr'un foc mare și puternic. Simțea oare părintele Cârțiță măreața frumusețe, singurătatea dumnezească a locurilor? Simțea el mirosul ascuțit al mușcatelor și plantelor aromitoare, care se ridică din huceaguri când se lăsa seara, când luna nouă, roșie ca o rană pe cerul liliachiu, învăluit de nurași subțiri trandafirii bătând în vioriu, verziu, plutea pe munți; când, stâncile, în amurg, se înălbeau ca luminate de lumină lor proprie și toată pădurea se înfioră de freamăte și șoapte tainice, și tot muntele părea vrăjit într'un vis de dragoste?

Cine știe? Fapt eră că el rămânea acolo și după ce se ascundeau păserile în pădure și în cuiburile de pe stânci; și privea «răpit, în extaz» zarea fermecată; și chiar iarna, eând norii și zăpada se lăsau pe munți, micul călugăr ședea la fereastră, cu botișorul în vânt crăpat de frig și privea în depărtare, aruncând fărâmituri la corbii ce veneau din nori și se întorceau iar printre nori.

— Mulțămim, mulțămim, păreau că zic corbii cu strigătul lor răgușit ciudatului frățuț.

— O să fie un sfânt ; sfânt ca San Francesco, — zicea fratele Chircu, portarul, care toată noaptea plângea și se schingiuia, fiindcă ziua nu se putea opri să nu se îmbete.

Odată însă părintele Cârțiță cazù în păcat de moarte. Si iată cum.

Intr'o zi de Aprilie pe când micul frate ședea la fereastă privind cerul azuriu pătat cu nourași mici ca niște foi de trandafir, fratele Chircu îl chemă și-i porunci să plece a doua zi la cerșit.

De obicei în acel timp al anului sarzii sunt foarte săraci, dar fraților tot găsesc să le dea câte ceva.

Fratele Cârțiță plecă într'o dimineață, de timpuriu : cerul erà argintiu, pădurea umedă, și frunzele uscate și negre care acopereau pământul străluceau de rouă.

O dulce îmbalsamare de toporași și zarnacadele scaldă pe călugăr, care zâmbea fericit.

A! Ce fericit erà de această călătorie. Va vedea atâtea biserici frumoase, și pe

Vlădica dela Nuoro măreț și frumos ca un sfânt apostol.

Destul că ajuns la picioarele muntelui, în fața satului negru și tăcut ca o peșteră de piatră, fratele se odihni sub ramurile joase ale unui stejar, lângă care gâlgâia un izvor. Aproape de acolo eră cea dintâi casă din sat; și o copilă naltă și frumoasă, oacheșă dar cu ochii albaști, eși din casă, veni să ea apă din izvor și salută pe călugăr zâmbindu-i dragălaș.

El o privi și nu se turbură de loc nici de înfățișarea ei, nici de zimbetul ei frumos; încă o întrebă unde ar putea găsi un cal. Ea îl îndreptă la un țăran coprins. El găsi calul, plecă, rătăci prin sate și văzu multe biserici frumoase, ajunse la Nuoro și văzu pe episcop nalt, măreț, curat ca un sfânt apostol viu.

Vremea era minunată; caldă și moleșitoare; soarele deja ferbinte dar învăluit în aburi lăptoși, revărsa suflări calde și voluptoase pe câmpiile proaspăt înverzite și înflorete cu romonițe, păpădie și ghențiană.

Frătuțul călătorea cu plăcere, înclinindu-se bucuros la toți câți îi întâlnea; uneori se to-

lănea prin erburile înnalte și calde, pe când calul păștea și simțea o duioșie moleșitoare, asemenea extazului ce-l simțea la monastire când se ruga, gândind la raiu.

Iată că într'o noapte ajunsese târziu într'un sat...

Noaptea era călduță, limpede, dulce și aro-mitoare ca o noapte de lunie. Părintele Cârțiță ar fi vrut să doarmă sub cerul liber, dar desagii îi erau plini și se temea să nu-l prade. Erau vremuri grele; în lume erau mulți oameni buni dar și mai mulți răi. Și apoi se simțea obosit, somnoros, avea nevoie de repaus și siguranță.

Bătu la cea întâi portiță pe care o văzu.

I se deschise de către o femeie naltă și frumoasă, oacheșă cu ochii albaștri, care să-măna cu copila întâlnită la izvor.

— Ce poștești? — întrebă ea scurt, privind-l mirată.

— Așa și așa, — spuse el ce dorea.

Tânăra stătu puțin la îndoială, încruntând sprincenele negre și stufoase; apoi vârî în casă pe călugăr și calul cu sarcina într'o cur-tică de lângă casă.

— Eu sunt o femeie singură, — zise ajutându-i să descarce desagi și râzând cam batjocoritor, — dar nădăduesc că n'o să piară lumea dacă-i dormi aci.

— Nu de sigur! — răspunse părintele Cârțiță. În ori ce caz mă voi duce mâne în zori. Aș dormi și afară, colea, în curtică.

— Doamne ferește! nu! Pentru servitorul lui D-zeu e în totdeauna gata locul cel mai bun din casă. Dar ce desagi grei! Ți-a mers bine cu pomana?

— Da, la toate stânele mi-au dat brânză proaspătă, să le binecuvinteze D-zeu oile. Și uleiu mi-au dat gospodinele, să le binecuvinteze D-zeu inimile.

— Amin! — zise femeia râzând.

Avea o înfățișare ciudată; privirea ei lucitoare și râsul batjocoritor dădeau un fior de frică. Părintele Cârțiță o credea puțin cam smintită în primele momente. Ea vâri pe călugăr într'o odaie luminoasă și-l pofti cu lucruri dulci, vin și rachiu dulce.

— Nu, nu.

El nu vroia să primească nimic; dar ea stărui cu atâta drăgălășie, dezmierdătoare și

gingașă, încât el mănca o prăjitură, bău un pahar de vin îmbălsămat și tare ca aroma țișlelor parfumate ce înconjurau mănăstirea; apoi mai bău unul, apoi un paliciu de rachiu dulce și trandafiriu ca cerul la apus, văzut de la fereastra celulei sale; apoi altul încă.

— la spune-mi din ce mănăstire ești? De unde ai venit? — întreba femeia stând în picioare lângă el.

Era îmbrăcată cu îngrijire; avea un pieptar care la strălucirea luminii scânteia de mărgele și fluturi de aur; părul negru îi era despărțit în două pe frunte și tras pe după urechi, uns cu pomadă mirositoare; și în sfârșit răspândea o aromeală de toporași care amețea pe călugăr.

Simțea o dulceață cum nu mai resimțise niciodată până atunci, o fericire nesfârșită.

Resturnat pe scaunul alipit de pat, i se părea că toți nervii îi erau zdrobiți și trupul nu i se mai putea mișca; simțea o plăcere nespusă în acea slăbiciune, în acea toropeală a tuturor puterilor lui fizice, în timp ce povestea femeii din viața lui.

— A! — zise ea încremenită. D-ta ești fe-

ciorul aceluia hoț? Și de ce te-ai făcut călugăr?

— Ca să ispășesc păcatele tatălui meu, — răspunse el.

Și îndată simți o durere mare din pricina acestei mărturisiri pe care nu o mai făcuse nimăru. Dar ea îl zăpăci cu râsul ei bajocoritor.

— De ce râzi? — bolborosi el.

— Pentru că ești un prost! — zise ea plecându-se asupra lui și dezmiertându-l. Ești un copil nevinovat tu; — ești nevinovat sau nu?

— Da, zise el galben și tremurând, împingând-o ușurel.

În acea clipă se auzi bătând la ușă, dar femeia se făcu că nu aude; și se întoarse aplecându-se, luă brațele călugărului, le puse pe după grumazii ei și sărută pe buze, pe biata ființă înnebunită.

El închise ochii și două lacrimi îi lunecară pe obraii înfiorați.

— Sărută-mă, — zise ea cu un fel de nebulie. Și nu trebuie să plângi, nu te teme. Nu este păcat. Ce-i păcatul? Sărută-mă. El o sărută.

Și rămase două nopți și două zile în casa

blestemată. Adesea auzea bătând la ușă, și se cutremura din tot trupul, dar femeia râdea și îl îmbărbăta.

— Când nu deschid, știu bine că am pe cineva și-și văd de drum! — îi spunea ea fără înconjur.

A treia noapte îi dădu drumul.

— Du-te! — îi zise; — să vii și altă dată. Acum du-te.

El lăsă tot ce avea în desagi. La drept vorbind ea n'a primit întâi; dar s'a lăsat ușor înduplecată mai apoi și a primit tot ce era înlăuntru.

* * *

Părintele Cârțiță ajunsese în mănăstire seara.

Când îl văzu fratele Chircu, își făcu cruce.

— În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, ce s'a întâmplat părinte Zuanne? Parcă ești un bătrân de o sută de ani; parcă ai intrat și ai eșit din iad.

— Ce să fac? — zise nenorocitul cu voce stinsă, m'au întâlnit hoții, m'au prădat și m'au bătut.

Părintele Chircu pe jumătate beat căzu în

genunchi și începu a urla în potrivea stricăciunii lunii, apoi se sculă ținându-se de zid și întrebă.

— Dar calul? și calul?

— Nu calul l'am dus întreg și teafăr la stăpănu-său.

— Ei bine, om de nici o ispravă, ai să-ți faci din nou rândul. Ai să-l faci din nou: când vor auzi că hoții s'au năpustit asupra lui Christos însuși, în persoană ta, or să-ți dea îndoit.

— Părinte, — se rugă el cu mânele împreunate, nu mă mai trimete; nu mă mai trimite. Or să se năpustească iar peste mine. Mi-e frică. Ai milă de mine, trimite pe altul.

— Pe altul n'or să-l creadă: Or să zică că vrem să stoarcem lumea. Du-te, părinte Zuanne, când ți-or vedea fața îmbătrânită și ochii plini de groază, or să-ți dea îndoit.

În zadar se rugă și iar se rugă frățuțul; parintele Chircu își cunoștea prea bine interesul ca să se lepede de idea fericită care venise în minte; totuși dădu fratelui Cârțiță o săptămână de odihnă.

Fu o săptămână de patemi.

Primăvara strălucită de la munte se revărsa în lumină aurie și miresme asupra mănăstirii înverzită de mușchiu și umezeală; mierlele fluerau de bucurie în crângul îmbălsămat de vioarele; fiecare firicel de iarba tremura și scânteia în boarea caldă.

Părintele Cârțiță aiura, cu sângele aprins de chinul neînvins al remușcării, al amintirii și al dorinței. Si voiau să plece iarăși!

Nu, mai bine să moară; pentru că a pleca însemna a se îndruma fără doar și poate spre păcat. Si el nu mai voia să păcătuiască: el voia acum să trăiască o sută de ani și apoi alți o sută în mănăstire, într'o peșteră în vârful unei stânci, ca sfântul Simon pe stâlp, ca să-și ispășească păcatele lui și pe ale lui tată-său.

După ce trecu o săptămână însă se simți mai liniștit și plecă. O rază de nădejde îl călăuzea: D-zeu cel milostiv îl ajutase.

Și de data asta se pleca cerul ca o boltă argintie peste ramurile întortochiate ale pădurii, și o dulce mireasmă de toporași și lăcrămioare îmbalsăma aerul răcoros al zorilor trandafirii.

Dar părintele Cârțiță se turbură respirând miresmele pădurii; își aducea aminte de parfumul *acelei femei*; și-și simțea inima strângându-se, strângându-se, făcându-se cât un bob de enibahar. O tristeță de moarte îl coprinse.

Ajuns la piciorul muntelui, se opri ca data trecută, sub stejarul cu ramurile joase, lângă izvor.

Ca și data trecută copila cea naltă și frumoasă, cu ochii albaștri și buzele trandafirii, veni să iea apă de la izvor.

Văzând frățuțul îi zâmbi drăgălaș și îi zise cu glas dezmiertător ca și când ar fi vorbit cu un copil:

— Ce? ți-au eșit tâlharii înaintea? A! ticăloșii de tâlhari! Or să se ducă în iad aceia...

Frățuțul nu răspunse dar se uită la ea ca un nebun. Ah! Doamne sfinte și neîndurat, semăna cu cealaltă, și privind'o, părintele Cârțiță, se simțea coprint de un vârtej de dorinți care-i întuneca vederea. Era perdut; perdut pe vecie.

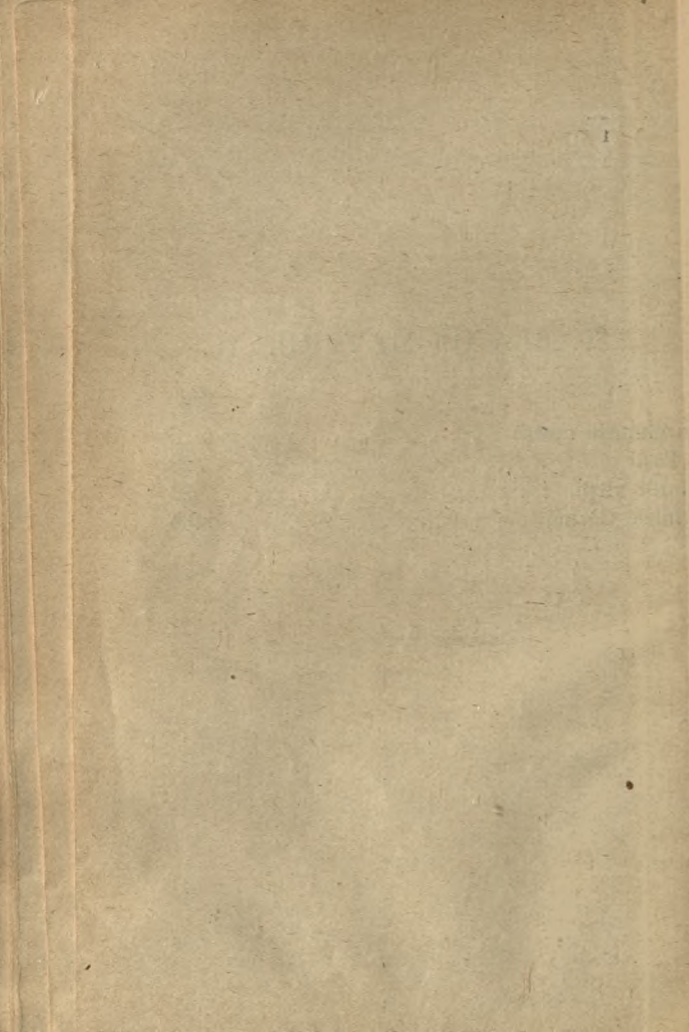
Simțea că nu va face un pas decât pentru a se apropia de *acel loc*, și nu se mișcă.

Abia plecă copila înaltă și frumoasă cu urciorul pe cap ca Samariteanca, părintele Cârțiță o urmări cu privirea arzătoare, apoi scoase funia cenușie, care-i încingea coapsele și o aruncă pe o creangă.

Se sui pe piatra pe care șezuse jos, făcu nod cu laț la funie, și-l trecu în gât și se aruncă în gol.

TABLA DE MATERII

	<u>Pag.</u>
Din glumele morții	5
La Paști	23
Valurile vieții.	30
Părintele Cârțiță	104

AUTORII CLASICI

Alecsandri V. — Poezii	1.50
— Teatru, vol. I	1.50
— Teatru, » II	1.50
— Teatru, » III	1.50
— Teatru, » IV	1.50
— Teatru, » V	1.50
— Proză	1.50
— Poezii populare ale Românilor	1.50
Alecsandrescu Gr. — Versuri și proză	1.25
Bălcescu N. — Istoria Românilor supt Mihai- Viteazul	1.50
Bolintineanu D. — Poezii	1.50
Creangă I. — Opere Complete	1.50
Eminescu M. — Geniu Pustiu	1.50
Eminescu M. — Poezii postume	1.50
— Poezii	1.50
— Scrieri politice și literare	1.50
— Literatură populară	1.50
Filimon N. — Ciocoi vech și noi	1.50
Ispirescu P. — Legendele sau basmele Româ- nilor	1.50
Ispirescu P. — Poveștile unchiașului sfătos	1.50
Negruzzi C. — Proză	1.50
Odobescu Al. — Opere complete, vol. I	1.50
— Opere complete, vol. II	1.50
Pann Anton. — Opere complete	1.50
V. Stamati, V. Cârlova, N. Nicoleanu — Opere complete	1.50

Din autorii clasici se găsesc și în ediție de lucș, afară de Geniu Pustiu, Poezii Postume și Poezii de Eminescu cu prețul lei 3. — volumul.

Biblioteca Minervei

a 30 bani volumul

Cuprinzând atât opere datorite scriitorilor noștri celor mai de merit, precum și traduceri, după capodoperile străinătății.

Lipsa unei asemenea biblioteci, conștiin-
cios întocmită, și românește redactată,
se simțea prea mult, ca publicul cititor
să mai poată aștepta.

Dacă «Bibliotecile» de până acum, întemeiate numai în vederea câștigului bănesc, și-au creat cititorii lor, cu atât mai mult avem încrederea că BIBLIOTECA MINERVEI, ale cărei scopuri sânt din cele mai curate, își va crea pe ai săi. Spre acest scop, BIBLIOTECA MINERVEI necruțând nici un sacrificiu:

VA APAREA LA DATE FIXE ȘI NESCHIMBATE, VA PUBLICA ADEVARATE LUCRARI DE MERIT, și nu va nesocoti nici una din cererile cititorilor săi.

Librăria editoare «MINERVA»
B-dul Academiei 3. — București.